ÓVODAI NEVELÉS A MŰVÉSZETEK ESZKÖZEIVEL

Vackor Művészeti Óvoda Pedagógiai Programja

Módosítás ideje: 2013. március 29.
Hatályba lépés ideje: 2013. szeptember 01.

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék	1
1.1. ALAPÍTÓ OKIRAT	4
1.2. A pedagógiai programunk felülvizsgálatát, módosítását meghatározó törvényi szabályozók	7
1.3. Bevezető	9
1.4. Óvodánk bemutatása	10
1.5. Küldetésnyilatkozatunk, jövőképünk, gyermekképünk, óvodaképünk	11
2. A PROGRAMUNK CÉLFEJEZETE	13
2.1. **Alapvető céljaink**	13
Az integrációs pedagógiai programból adódó céljaink	13
Óvodai nevelésünk alapelvei	13
2.2. **Általános nevelési feladataink**	14
Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés feladatai	14
Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	14
Az esztétikai érzelmek alakításának feladatai	15
2.3. A program rendszerábrája	16
3. A NEVELÉS KERETE	17
3.1. Az egészséges életmód alakítása	17
3.2. Érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés, társas kapcsolatok	21
3.3. A program napirendje	25
4. A PROGRAM TEVÉKENYSÉGKERETE	27
4.1. Hagyományőrzés, népszokások	27
4.2. Helyi szokások, saját hagyományok	30
5. A PROGRAM TEVÉKENYSÉGFORMÁI	31
5.1. Játék, tevékenységekben megvalósuló tanulás	31
5.2. Verselés, mesélés, dramatikus játék	39
5.3. Ének, zene, énekes játék, zenehallgatás, gyermektánc	43
5.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	47
5.5. Mozgás	51
5.6. A külső világ tevékeny megismerése	55
5.7. Munka jellegű tevékenységek	60
6. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE	63
7. A GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK NYOMONKÖVETÉSE	65
8. A PROGRAM KAPCSOLATRENDSZERE	67
8.1. Az óvoda és a család	67
8.2. Az óvoda és a csépai Petőfi Sándor Általános Iskola	68
8.3. Az óvoda és a művészeti iskolák, együttesek	68
8.4. Az óvoda és a közművelődési intézmények	68
8.5. Az óvoda egyéb kapcsolatai	69
9. A PROGRAM ERŐFORRÁSAI	70
9.1. Személyi feltételek	70
9.2. Tárgyi feltételek	71
10. A PROGRAM DOKUMENTÁCIÓS RENDSZERE	73
10.1. A program működését tervező, elemző és értékelő dokumentumok	73

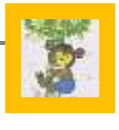

10.2. Egyéb IPR dokumentációk	73
11. AZ ÓVODA SAJÁTOS FELADATAI KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK NEVELÉSE	74
11.1. Gyermekvédelmi feladatok az óvodában	74
11.2. Különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése óvodánkban	76
11.3. Különleges bánásmódot igénylő, kiemelten tehetséges gyermekek nevelése óvodánkban	79
12. **Cigány nemzetiségi feladatok**	80
13. A NEVELÉSI PROGRAM NYILVÁNOSSÁGA	81
13.1. Pedagógiai programunk elhelyezése, tárolási helye, tanulmányozás körülményei	81
13.2. Módosított pedagógiai programunk nyilvánosságra hozatala	81
14. ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK	82
14.1. A pedagógiai programunk hatálya, hatályba lépése	82
14.2. A felülvizsgálat rendje, módosítás körülményei	82
15. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK	83

Az Integrációs programból adódó feladatokat zöld színnel jelöljük

1.1.ALAPÍTÓ OKIRAT

Csépa Községi Önkormányzat Képviselő Testülete, az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény 8. § (1) bekezdésében kapott felhatalmazása alapján, a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 21. § (3) bekezdése, az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. Kormányrendelet 5. § (1)-(2) bekezdései, valamint a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet szerinti tartalommal az alábbi alapító okiratot adja ki:

A KÖLTSÉGVETÉSI SZERV

1. **Megnevezése:** Vackor Művészeti Óvoda
2. **Székhelye:** 5475 Csépa, Béke utca 133/E.

   Telephelyei, tagintézményei: - -

3. **Jogelőd neve, székhelye:**
   Körzeti Általános Iskola és Óvoda, Tiszakürt
   5471, Tiszakürt Felszabadulás u. 2.

4. **Alapításáról rendelkező jogszabály:**
   Csépa Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 259/2012. (XII.12.) határozatával 2013. január 1. hatállyal hagyta jóvá.

5. **Közfeladata: 2011. évi CLXXXIX. törvény. 13. § (1) bekezdés 6. pont**

6. **Alapfeladata: 2011. évi CXC. törvény 4. § 1. a), b), p), r), u)**

   - óvodai nevelés, ellátás
   - nemzetiséghez tartozók óvodai nevelése, ellátása
   - a többi gyermekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése: a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, enyhe érzékszervi, értelmi vagy beszédfogyatékos, több fogyatékosság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, ép értelmű autista (adott személyi és tárgyi feltételek figyelembevételével)
   - különleges helyzetben lévő tanulók integrációs nevelése
   - minőségfejlesztés,
   - pedagógiai szakmai szolgáltatás,
   - diáksporttal kapcsolatos feladatok ellátása,
   - művészeti feladatok ellátása,
   - kulturális, egyéb szabadidős, egészségügyi, fejlesztési feladatok
   - vízhez szoktatás, úszásoktatás
   - erdei óvoda,
   - intézményi étkeztetés,
   - terem, helyiség bérbeadás.

Államháztartási szakágazati besorolása: 851 0 Iskolai előkészítő oktatás

Alaptevékenységek államháztartási szakfeladat rend szerinti besorolása:

- 562912 Óvodai intézményi étkeztetés
- 680002 Nem lakóingatlan bérbeadása, üzemeltetése
- 851000 Óvodai nevelés intézményeinek, programjainak komplex támogatása
- 851011 Óvodai nevelés, ellátás
- 851012 Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése, ellátása
- 856020 Pedagógiai szakmai szolgáltatások

7. Vállalkozási tevékenység:
A Vackor Művészeti Óvoda vállalkozási tevékenységet nem végez.

8. Működési köre, illetékessége:
Csépa község közigazgatási területe

9. Alapító fenntartó, irányító neve és székhelye:
Csépa Községi Önkormányzat
5475 Csépa, Rákóczi utca 24.

10. Gazdálkodási besorolása:
Önállóan működő költségvetési szerv, pénzügyi, gazdasági feladatait a Csépai Polgármesteri Hivatal (5475 Csépa, Rákóczi u. 24.) látja el.

11. Vezetőjének megbízási rendje: 2011. évi CXC. törvény (7) bekezdés
Csépa Községi Önkormányzat Képviselő-testülete nyilvános pályázat meghirdetését követően képviselő-testületi ülésen minősített többséggel meghozott döntéssel bízza meg a vezetőt.

12. Foglalkoztatottjainak jogviszonya:
- közalkalmazotti jogviszony (a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény)
- munka-törvénykönyv alapján létesített munkaviszony (a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény)
- egyéb jogviszony (a polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény).

13. Intézmény típusa: óvoda

14. A feladatellátást szolgáló vagyon:
Vackor Művészeti Óvoda, Csépa, Béke utca 133/E. (hrsz.: 167) alatti ingatlan, valamint a leltár szerint nyilvántartott intézményi eszközök Csépa Községi Önkormányzat tulajdonát képezik, kezelője és használója az intézmény.

15. A vagyon feletti rendelkezés joga:
Csépa Községi Önkormányzat hatályos vagyongazdálkodási rendelete alapján, vagyon feletti rendelkezési jogosultsága az intézmény működése során keletkező vagyontárgyak esetében elsősorban az alapítónak van. Az intézmény a rendelkezésére álló

vagyontárgyakat a tevékenységi körében felsoroltak ellátásához szabadon használhatja, de nem idegenítheti el, és nem terhelheti meg azokat.

16. **Nevelési, oktatási feladatot ellátó feladat ellátási helyenként felvehető maximális gyermeklétszám:** 90 fő

Az intézmény gazdálkodási jogköre:

Részben önállóan gazdálkodó.
Az óvoda befogadó képessége: 83 fő

Az óvoda felügyeleti szerve, fenntartója:

Csépa Községi Önkormányzatának Képviselő testülete.

5475 Csépa, Rákóczi út 24. Tel. 56-323001

Az óvodai csoportok száma: 3

1.2. A PEDAGÓGIAI PROGRAMUNK FELÜLVIZSGÁLATÁT, MÓDOSÍTÁSÁT MEGHATÁROZÓ TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÓK

Az új Alapprogram 2013. március 1-jével történő közzétételével az óvodánk szakmai közössége kötelezetté vált a helyi óvodai pedagógiai programunk felülvizsgálatára, szükség szerint módosítására. Pedagógiai programunk jóváhagyására az óvodavezető kötelezett. Az óvoda vezetőjének abban az esetben, ha a módosított óvodai pedagógiai programunk szakmai megvalósulása csak a fenntartót terhelő többletköltségek biztosításával realizálható, ki kell kérnie a fenntartó egyetértését.
Az Alapprogram 1. melléklete tartalmához illesztett és jóváhagyott helyi óvodai pedagógiai programunkat – az óvodavezető felelőssége alatt – az óvodai nevelőtestületünk 2013. szeptember 1-jétől, azaz a 2013/2014. nevelési évtől kezdődően köteles bevezetni.

A módosítást a Kormány 363/2012. (XII.17.) Korm. rendelet 1. melléklete tette szükségessé

A Az Országgyűlés által elfogadott és új alapelvekre helyezett nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény eredményes végrehajtása szükségessé tette, hogy a köznevelés rendszerébe tartozó óvodai nevelést szabályozó, az Óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadásáról szóló 137/1996. (VIII. 28.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Alapprogram) megújult tartalommal, új jogszabályt öltve kerüljön kiadásra.

A Kormány a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 94. § (4) bekezdés *a)* pontjában kapott felhatalmazás alapján, az Alaptörvény 15. cikk (1) bekezdésében foglalt feladatkörében eljárva a következőket rendeli el:

1. § Az 1. melléklet (a továbbiakban: Melléklet) tartalmazza az Óvodai nevelés országos alapprogramját.

……

3. § (1) Ez a rendelet — a (3) bekezdésben foglalt kivétellel — 2013. szeptember 1-jén lép hatályba.
(2) A Melléklet rendelkezéseit első alkalommal a 2013/2014. nevelési évtől kell alkalmazni.

…….

(4) Hatályát veszti az Óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadásáról szóló 137/1996. (VIII. 28.) Korm. rendelet.

Programunkba beépített törvényi szabályozók, rendeletek:

SZABÁLYOZÓ DOKUMENTUM	SZABÁLYOZÓ TARTALMA
2011.04. 25.	Magyarország Alaptörvénye
2011.évi CXC. törvény	A nemzeti köznevelésről
229/2012. (VIII. 28.) kormányrendelet	A nemzeti köznevelésről szóló 2011.évi CXC. törvény végrehajtásáról
2011. évi CXXIV törvény	A nemzeti köznevelésről szóló 2011.évi CXC. törvény módosításáról
LXXIX/1993. törvény a közoktatásról	Közoktatásról szóló törvény
363/2012.(XII.17.) Kormányrendelet	**Óvodai nevelés országos alapprogram**
20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet	A nevelési-oktatási intézmények működéséről és köznevelési intézmények névhasználatáról
32/2012.(X.8.) EMMI rendelet 1. melléklet	A Sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelésének irányelve
11/1994 (VI.8.) MKM rendelet 39/D. § (4) és (9) 39/E. § (1) bekezdése LXXIX.1993. törvény a közoktatásról 95.§-a (1) közlemény melléklete	A halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek esélyegyenlőségének biztosítását szolgáló óvodai integrációs program
32/1997. (XI.5.) MKM rendelet	A Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve
17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet	A nemzetiség óvodai nevelésének irányelve
2003. évi CXXV. törvény	Az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény
1997. évi XXXI. törvény	A gyermekek védelméről szóló és gyámügyi igazgatásról szóló
149/1997. (IX.10.) Kormány Rendelet	A gyermekek védelméről szóló és gyámügyi igazgatás módosításáról szóló

1.3.Bevezető

1. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja a hazai óvodai neveléstörténet hagyományaira, értékeire, nemzeti sajátosságaira, a pedagógiai és pszichológiai kutatások eredményeire, a nevelésügy nemzetközileg elismert gyakorlatára építve, Magyarország Alaptörvényének értékeit és Magyarország által aláírt nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeket figyelembe véve – meghatározza a magyarországi óvodákban folyó pedagógiai munka alapelveit.

Az óvodai nevelés pedagógiai alapelveinek meghatározásánál abból kell kiindulni, hogy

a) a gyermeket – mint fejlődő személyiséget – szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg;

b) a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák esetenként hátránycsökkentő szerepet töltenek be.

c) az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatásának megerősítésére kell irányulnia, az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásával; oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésben.

Az Alapprogram szerint az óvodai nevelésben megjelenhetnek a különböző – köztük az innovatív – pedagógiai törekvések, mivel az Alapprogram biztosítja az óvodapedagógusok pedagógiai nézeteinek, értékrendjének és módszertani szabadságának érvényesülését, megkötéseket csak a gyermek érdekének védelmében tartalmaz.

Az Alapprogram és az azzal összhangban lévő óvodai pedagógiai programok egymásra épülő, szakmailag összehangolt rendszere a biztosíték arra, hogy az egyes intézmények szakmai önállósága, az óvodai nevelés sokszínűsége mellett érvényesüljenek azok az általános szakmai igények, amelyeket az óvodai neveléssel szemben a társadalom a gyermek harmonikus fejlődése érdekében megfogalmaz.

2. Az óvodai pedagógiai program elkészítésekor az Alapprogram mellett figyelembe kell venni

a) a Nemzetiség óvodai nevelésének irányelvét is, ha az óvoda nemzetiségi nevelést végez;

b) a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvét is, ha az óvoda sajátos nevelési igényű gyermeket nevel.

c) A Halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek személyiségfejlesztése, tehetséggondozása, felzárkóztatása, integrált nevelése a Jogszabályban meghatározottak szerint (11/1994. (VI.8.) MKM rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről 39/E. §. Óvodáskorú gyermekek integrációs felkészítése) Az elnyert pályázat értelmében feladatunk: a HHH **gyermekek egyéni fejlesztése**, mely pedagógiai tevékenység, a **szociális hátrányok enyhítését** szolgálja. A programban résztvevő pedagógusok meghatározott díjazásért munkaidőn kívül végzik az egyéni megbízási szerződés szerint a feladatot.

1.4.Óvodánk bemutatása

Csépa az Alföld közepén, a Tiszazug déli részén, egy halmozottan hátrányos helyzetű térségben lévő kisközség. Lakosainak száma 1776 fő, ebből 339 fő tartozik a roma etnikai kisebbséghez.

Az intézmény Csépa község egyetlen óvodája. Az óvodát 1988. augusztus 20-án vehették birtokukba a gyermekek.

Tárgyi feltételeink a helyi viszonyok ellenére igen kedvezőek. Három korszerűen berendezett csoportszobában folyik a nevelés. Minden csoportszobához külön öltöző és mosdó tartozik. Az óvodában jól felszerelt tornaterem, videó-szoba, egészségmegőrzés célját szolgáló só-szoba áll a gyermekek rendelkezésére. Az előcsarnokban rendezzük meg a negyedévente megújuló ovigaléria kiállításokat. Az óvodánk 1998. augusztus 20-a óta otthont ad a községben összegyűlt muzeális értékeknek. Az elődök életmódját, szokásait őrző eszközökből kis múzeumszobát rendeztünk be, melyet időközben ovi-múzeummá bővítettünk.

Óvodánk 2000-ben bekapcsolódott a COMENIUS 2000 Közoktatási és Minőségfejlesztési Program I. intézményi modelljének kiépítésébe. 2002-ben sikeresen befejeztük a programot, a partnerközpontú működés kialakult intézményünkben.
2004. júniusában elkészítettük óvodánk minőségirányítási programját.

2008/2009. nevelési év óta az integrációs pedagógiai programunk előírásai alapján fokozott hangsúlyt fektetünk a gyermekek egyéni fejlesztésére, kiemelten vonatkozik ez a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekre. A szülőket negyedévente, illetve félévente egyéni megbeszélések formájában tájékoztatjuk a gyermekük fejlődéséről, a fejlesztés eredményességéről.

Az intézményben 6 óvónő dolgozik, közülük hárman szakvizsgával rendelkeznek. A nevelő-gondozó munkát három szakképzett dajka segíti. A konyhalányi, valamint a fűtő-karbantartói feladatok ellátását Munkaügyi Központ által támogatott dolgozóval biztosítjuk.

Pedagógiai programunk Nagy Jenőné „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” című program adaptációja.

1. Pillangó csoport

Havrilla Sándorné óvónő
Szendrei Mariann óvónő
Hérán Imréné dajka

2. Napsugár csoport

Kiss Magdolna óvónő
Bódi A. Dorina óvónő
Halmainé Velő Erika dajka

3. Méhecske csoport

Bozsik Ibolya óvónő
Réti Sándorné óvónő
Galvácsi Józsefné dajka

1.5. Küldetésnyilatkozatunk, jövőképünk, gyermekképünk, óvodaképünk

Az „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” című óvodai program átfogja az óvodáskor teljes nevelő–fejlesztő munkáját.

A programunk alappillére kettős: az érzelmekre épít és a gyermek esztétikai tevékenységét, alkotó készségének fejlesztését hangsúlyozza.

Az érzelmeknek rendkívüli jelentősége van az óvodás gyermek életében. Tudjuk, hogy ez a kor a nagyfokú emocionális ingerlékenység, érzelmi labilitás, polarizált érzelmek kora. Ezen sajátosságokat olyan szeretetteljes pedagógiával szeretnénk befolyásolni, melyben a gyermek érzelme differenciálódhat, az érzelmi állapotának tartóssága megnövekedhet, a gyermek érzelmi labilitása csökkenhet, megszelídülhet a végleteket mutató érzelmi reagálása, fokozódhat az érzelmek feletti uralkodás képessége, kialakulhat a gyermek gazdag érzelmi skálája, és megerősödhetnek a magasabb rendű érzelmei.[1]

A program másik alappillére a tevékeny óvodai élet megteremtése, melyben hangsúlyt kapnak a művészeti értékek, hogy a kreatív gondolkodási irányt megerősítsék. A divergens, kreatív gondolkodás megerősítése utat nyit a képzelőerő, alkotóerő kibontakoztatásának. Ehhez a kreatív gondolkodás területét bemutató elméletet[2]éreztük találónak, mely kiemeli a művészetet, a humort, valamint megerősíti a felfedezés útján szerzett tapasztalati gondolkodást.

Küldetésnyilatkozatunk

- Változó világunkban örök értéknek tekintjük művészeti programunk alapelveit, kiindulási pontjait, célkitűzéseit.
- Alapvető feladatnak tartjuk, hogy gyermekeinket egyénre szabott szeretetteljes gondoskodással, különleges védelem biztosításával, egészséges, boldog környezetben neveljük.
- Gyermekközpontú, befogadó, óvodánkban, olyan érzelemgazdag, sokszínű tevékenységekkel teli óvodai életet teremtünk, amelyben a gyermekek teljes személyisége kibontakozhat.
- Küldetésünknek tekintjük óvodásaink esélyegyenlőségének biztosítását a színvonalas nevelésünk során.
- Valljuk, hogy minden gyermek saját képességrendszerének figyelembevételével nevelhető, fejleszthető.
- Partnerkapcsolatunkban legfontosabb pillérként támaszkodunk a szülőkre, kapcsolatunk őszinte, kiépített, mélyen a gyermekek érdekeit szolgálja.
- Nevelésfilozófiánkat a művészetek iránti alázat, a felfedezés öröme, az örök megújulás, a humor játéka hatja át, mely katartikus élményben teljesedhet ki.

[1]Kiss Tihamér (1995): A kisgyermekek érzelmei. Bp. Tankönyvkiadó, 156–190p.
[2]J. Geoffrey Rawlinson (1986): A kreatív gondolkodás és az ötletbörze. Novotrade RT. Kaposvár, 40–109 p.

- ❖ A „Csak tiszta forrásból” elvének hirdetése számunkra nemzeti értékeink, kultúrkincseink, helyi hagyományaink ápolását, átörökítését jelenti.

- ❖ Az IGAZ, a JÓ és a SZÉP hármas egységének kidomborítása értékválasztásunkban iránymutatóként szolgál, egyfajta elkötelezettséget jelent, áthatja mindennapjainkat, személyiségünk részévé válik.

- ❖ Az individuálpszichológia nézőpontjával azonosulva hirdetjük az alábbi gondolatokat:

„TISZTELLEK TÉGED, FONTOS VAGY NEKEM, CSAKIS RÁD FIGYELEK, ÉS SEGÍTEK NEKED, HA SZÜKSÉGED VAN A SEGÍTSÉGEMRE.”

Jövőképünk

„A siker azokhoz pártol, akik energikusak, hogy dolgozzanak érte, elég bizakodóak, hogy higgyenek benne, elég türelmesek, hogy várjanak rá, elég bátrak, hogy megragadják, és elég erősek, hogy megtartsák.” *(L. P. Smith)*

A csépai Vackor Művészeti Óvoda, a múlt eredményei mentén, továbbra is olyan érzelemgazdag, folyamatos megújulásra kész, gyermekközpontú intézmény szeretne lenni, ahol a minőség, úgy jelenik meg, mint a pedagógiai programunk egyedi, sajátos értékeinek maximális közvetítése. A jövőben kiemelt szerepet kapjon a tehetséggondozás, tehetségműhely kialakítása, lehetőséget biztosítva a helyi értékek kiaknázására, ösztönözve a dolgozókat a még magasabb színvonalú munkavégzésre.

Gyermekképünk

„Gyermekekkel foglalkozni: ez minden bizonnyal a leghálásabb munka, mi e földön osztályrészünkül juthat,…” *Brunszvik Teréz*

A csépai Vackor Művészeti Óvoda gyermekei, mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiségek és szociális lények egyszerre.
Gyermekközpontú, befogadó óvodai nevelésünknek megfelelően, a gyermeki személyiség kibontakoztatásának elősegítésére törekszünk, olyan gyermekeket szeretnénk nevelni, akik nyugodtak, boldogok, önállóak, kiegyensúlyozottak. Gyermekink vonzódnak az élményekhez, pozitívan viszonyulnak a művészeti területekhez, a tevékenységekben megnyilvánul alkotó kreativitásuk, önkifejezésük, mélyen kötődnek községükhöz. Biztosítjuk minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek. A csépai óvodások legjobb adottságait, pozitívumait igyekszünk kiaknázni, fejlesztésüket erősségeikre alapozni. Nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Óvodaképünk

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család.
Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig. A csépai óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit, a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

2. A PROGRAMUNK CÉLFEJEZETE

2.1. Alapvető céljaink

Az óvodai nevelésünk célja az, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok kiegyenlítését, az életkori és egyéni sajátosságok és az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermek ellátását is).
A gyermekek és a művészetek közötti erős érzelmi kötődés kialakítása.

A fejlesztő programból adódó céljaink

Az integrációt támogató új tanulásszervezési eljárások és módszerek alkalmazása a nevelés folyamatában.

Az aktuális fejlettséget, hozott értékeket is figyelembevevő, optimális fejlesztés biztosítása a HHH gyermekek részére.

Az óvoda körzetében élő valamennyi 3 éves, HHH gyermek beóvodázásra kerüljön.

Az óvoda körzetében élő valamennyi 3-7 éves HHH gyermek rendszeresen járjon óvodába, ahol megfelelő minőségű óvodáztatással, tudatos óvodai nevelő-fejlesztő munkával biztosítjuk a gyermekek iskolai sikerességét, egyenlő esélyét az iskolakezdéshez.

Együttműködő partneri kapcsolatok kiépítése- a szülői házzal, a Gyermekjóléti Szolgálattal, Szakmai és Szakszolgálatokkal, Általános Iskolával, Kisebbségi Önkormányzattal, Civilszervezetekkel- annak érdekében, hogy a gyermekek sokoldalú fejlesztése, szociális támogatása sikeresen valósuljon meg.

Óvodai nevelésünk alapelvei

- a gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi;
- a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását; Az óvodai fejlesztő program keretében- a gyermek igényeihez igazodva- oldja meg a gyermekek fejlesztését, szociális hátrányok csökkentését

- az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.
- **Együttműködések kialakítása** azokkal a szolgálatokkal, melyek a gyermekek óvodai nevelése során a szülőket támogatják, illetve a gyermekeknek szolgáltatásokat biztosítanak.

Az óvodai nevelésünk az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik: a gyermeki szükségletek kielégítéséről, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről; a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról; a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységekről, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játékra; e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmak, emberi értékek közvetítésére; a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetre.

A nemzetiséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését, és a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.
A hazájukat elhagyni kényszerülő migráns családok gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

2.2. Általános nevelési feladataink

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése.

Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés feladatai

- Érzelmi biztonságot nyújtó, bizalmas, közvetlen, szeretetteljes, nyugodt, családias légkör megteremtése.
- Olyan óvodai élet megszervezése, melyben sok a közös élmény, a közös tevékenység. A közös együttlétek, a közösen végzett munka öröme, a szimbólumok, jelek olyan erkölcsi tulajdonságokat erősítenek meg, mint az együttérzés, figyelmesség, segítőkészség, őszinteség, önfegyelem, pontosság, szorgalom, kitartás, állhatatosság, szabálytartás, önzetlenség, igazságosság, igazmondás.
- A mindennapi testi-lelki edzés lehetősége fejlessze a gyermekek erőnlétét, alkalmazkodó képességének fejlődését, testi harmóniájának kialakulását.
- A gyermek-gyermek, felnőtt-gyermek viszonyában megmutatkozó pozitív érzelmi töltés segítse a konstruktív együttműködő, társas kapcsolatok kialakulását, az egészséges önérvényesítést és önértékelést. A gyermek képes legyen a környezetében lévő emberi kapcsolatokban megkülönböztetni a jót és a rosszat.
- Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő képességek megerősítése, segítse a barátkozást, hogy minden gyermek megtalálhassa helyét, szerepét a csoportban.
- Az óvodapedagógus tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek önmaguk és mások szeretetére, tiszteletére, megbecsülésére igényt érezzenek.
- A szociális érzékenység kialakulása segítse a másság elfogadását.
- A külsővilág tevékeny megismerése során segítsük elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek megalapozását és fejlődését a probléma helyzetek mérlegelésével, a cselekvéses tanulásból adódó tapasztalatok közös összegzésével, az irányított és spontán adódó vélemények cseréjével.

Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

- Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel– az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

- Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára − mint életkori sajátosságra − , valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.
- Az intellektuális érzelmek megjelenése segítse az érdeklődés felkeltését, a gyermekek tanulási vágyának kialakulását, a szűkebb–tágabb környezet nyitott, érzékeny befogadását.
- A gyermekek kíváncsisága, utánzási kedve fejlessze a pszichikus funkciókat: az érzékelést, észlelést, emlékezetet, figyelmet, képzeletet, gondolkodást, – különös tekintettel a kreativitás képességének megerősítésére.
- A kíváncsiságot felkeltő tevékenységek során szerzett tapasztalatok folyamatos feldolgozása fejlessze az egyszerű gondolkodási műveletek alkalmazását, ismeretek emlékezetben tartását.
- A meghitt beszélgetések erősítsék meg a gyermekek kommunikációs aktivitását, beszélőkedvét és a gazdag nonverbális képességek megjelenését.
- Az érzelmi alapigények biztosítása – biztonságérzet, szeretetérzet, védettségérzet segítse a gyermekeket abban, hogy érzésüket, gondolataikat szóban, mozgással vagy képi eszközökkel szabadon kifejezhessék.
- Az integrációt támogató új tanulásszervezési eljárások és módszerek alkalmazása a nevelés folyamatában.
- Széleskörű, választható, érdeklődésre is épülő tevékenységformák biztosítása**.**
- Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás-alkotó képesség fejlesztése. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

Az esztétikai érzelmek alakításának feladatai

- Az egyéni igényeket is figyelembevevő esztétikus, higiénikus gondozás elősegítése, az esztétikus megjelenés igényének fokozatos kialakítása.
- Harmonikus, összerendezett mozgás indirekt gyakorlása segítse elő az esztétikus, szép mozdulatok kialakulását.
- Az egészséges, esztétikus környezet biztosítása segítse a szépérzék kialakulását.
- Az ízlésformálás jelenjen meg az óvoda mindennapjaiban, a természetben, tárgyi és emberi környezetben egyaránt.
- A művészeti tevékenységekben biztosítsunk rácsodálkozási élményeket, hogy a gyermekekben erősödjön az élménybefogadó képesség.
- Az esztétikai élmények legyenek alkotói és formálói a gyermekek esztétikai ítéletének.
- A gyermekek legyenek képesek a tárgyi, emberi, természeti környezetben észrevenni a szépet és a csúnyát.

2.3. A program rendszerábrája

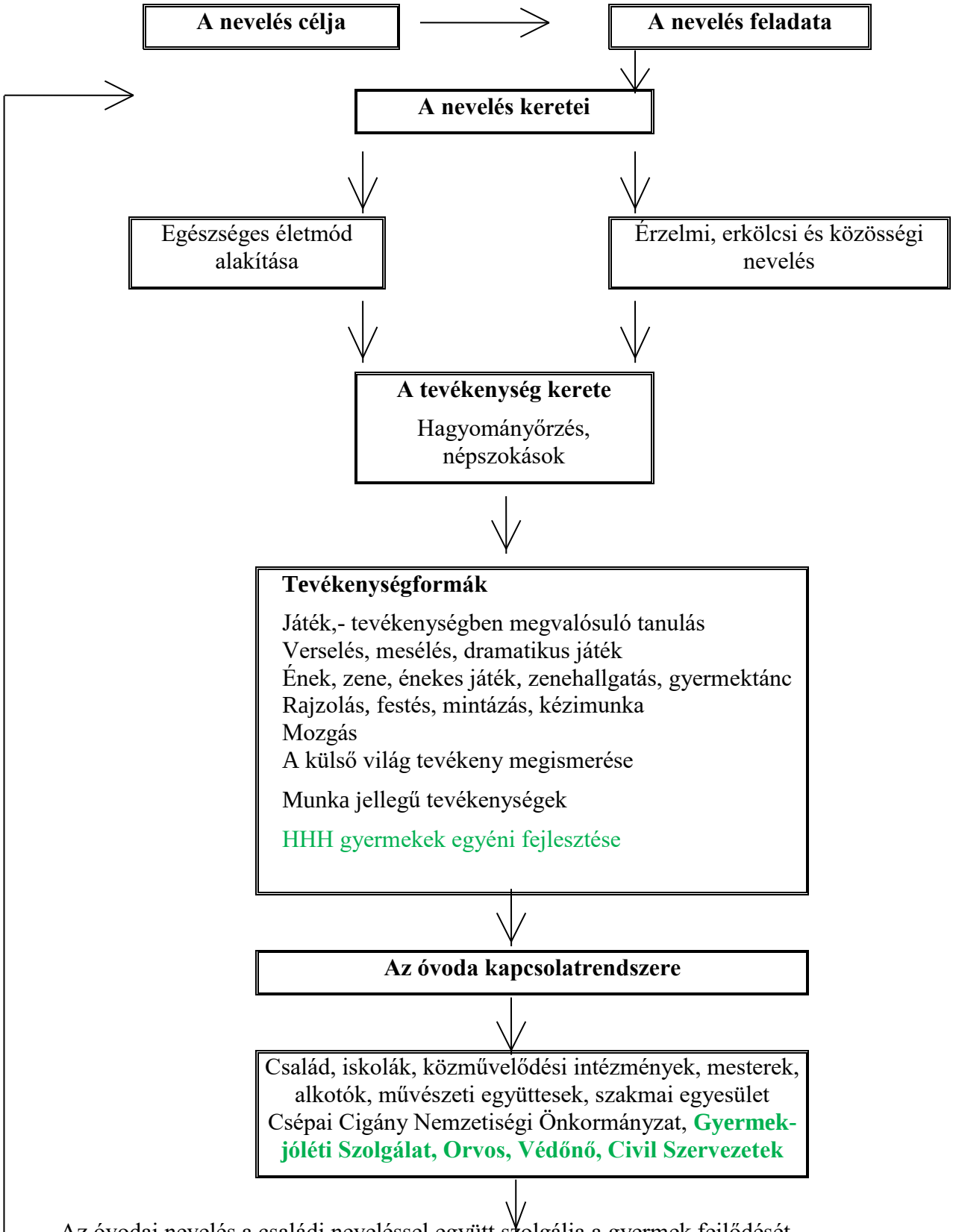

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését.

Ennek alapvető feltétele a család és az óvoda szoros együttműködése.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

3. A NEVELÉS KERETE

3.1. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés célja a gyermekek egészséges életvitel-igényének alakítása, testi fejlődésük elősegítése.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermekek gondozása, testi szükségletük, mozgásigényük kielégítése.
- A harmonikus összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése.
- A gyermeki testi képességek fejlődésének segítése.
- A gyermekek egészségének védelme, óvása, megőrzése, edzettségének biztosítása.
- A gyermekek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges, esztétikus és biztonságos környezet biztosítása.
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása.
- Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés a pihenés a betegség megelőzés és az egészség megőrzés szokásainak alakítása.
- Megfelelő szakember bevonásával, az óvodapedagógussal - a szülővel együttműködve speciális gondozó prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.

A gyermekek gondozása, testi szükségletük, mozgásigényük kielégítése

Az óvodapedagógus az óvodai felvételi után – a beszoktatási időszakban – készítsen a gyermekekről **anamnézis**t. Ezzel elindítja az ismerkedés folyamatát. Elsősorban a gyermekek testi szükségleteinek feltárására helyezze a hangsúlyt. A testi szükségletek kielégítése megalapozza a gyermekek jó közérzetét, ami minden tevékenységéhez elengedhetetlen.

A növekedés, a fejlődés üteme minden gyermeknél másképpen alakul. Ezért az óvodapedagógus a gyerekekkel együtt folyamatos megfigyeléssel, pl. testsúly, testmagasság, szem, hajszín és méret, láb–kéz stb. **összehasonlító mérések**kel segítse az egyéni jellemzők, sajátosságok feltárását.

A gyermekek gondozásának feltétele az óvodapedagógus és a gyermekek közötti meghitt, megértő viszony, a természetes **testközelség megléte**. A gyermekek attól fogadnak el gondoskodást, akik őszinte, hiteles viselkedéssel, bizalomkeltő metakommunikációs jelzésekkel közelednek feléjük, és tapintatot, elfogadást közvetítenek. Ilyen feltételek mellett megismerhetők a gyermekek igényei, családból hozott szokásaik. Az óvodai élet szervezésében a gondozásnak kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését együttműködve a gondozást végző többi munkatárssal.

Az óvodapedagógus a szülőkkel együtt a gyerekek önálló testápolás, étkezés, öltözködés szokásainak szintjét az óvodába lépés pillanatától kezdve vizuális projektrendszerrel kísérje figyelemmel. A beszoktatás ideje alatt minden gyermekkel, a **dajkák bevonásával**, együtt végezze a teendőket, hogy megtanulhassák az egészséges életmód szokásainak sorrendjét és azok fogásait.

A gyermekek a napi háromszori **étkezés**sel tápanyagszükségletük 3/4 részét az óvodában kapják. Ezért az óvoda kísérje figyelemmel a gyermekek étrendjét, hogy kellően változatos és megfelelő tápanyag összetételű legyen. Az étkezési szokásokat úgy alakítsák ki, úgy szervezzék meg, hogy minél kevesebb várakozási idő maradjon.

A gyermekeknek különböző táplálkozási szokásaik vannak. A felnőttek ismerjék meg a szülők segítségével ezeket, és kellő toleranciával nézzék el a kezdeti étvágytalanságot, válogatást. Később ösztönözzék a gyermekeket, de ne kényszerítsék az ételek elfogyasztására. Biztosítsák, hogy a nap bármely tevékenységében ihassanak.

A testápolás a gyermekek tisztaságigényének kialakítását szolgálja. Az óvodapedagógus a gyermekek ápolása közben beszélgessen a gyermekekkel, s csak akkor segítsen nekik, ha szükségük van a segítségre. Ezen a téren is nagy különbségek mutatkoznak a gyermekek között. Az óvoda és a család gondozási szokásainak összehangolása segít az azonos elvek betartásában. A felnőttek különös gonddal védjék a gyermekek érzékszerveit. A bőrápoláshoz, fogmosáshoz, hajápoláshoz, az orr tisztán tartásához, a WC-használatához a felnőttek teremtsék meg az intim feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, egyre önállóbban végezhessék ezeket a teendőket.

Az időjárásnak megfelelő **öltözködés** védi a gyermeket. Az óvodapedagógus következetesen kérje a szülőket, hogy több rétegűen öltöztessék gyermekeiket. Fontos meggyőzni a szülőket a praktikus, ízléses öltözködés előnyéről. Türelmes, meggyőző munkával a szülők jó partnereinkké válhatnak.

A mindennapi **szabad mozgás** nélkülözhetetlen eleme az óvodai életnek. Biztosítsuk, hogy a gyermekek a természetes nagymozgásokat, mozgáselemeket egyénileg, szabadon ismételhessék a sokféle mozgásfejlesztő eszközökön. Emellett a néhány percig tartó szervezett mozgásos tevékenységek jól szolgálják a gyermekek mozgáskoordinációjának fejlesztését.

A gyermekek **alvás**igényének egy részét az óvoda elégíti ki. A nyugodt pihenés feltétele a csend, és a biztonság. Az elalvás előtti mesélés, és az azt követő altatódalok dúdolása kondicionáló reflexként hat. Ha lehet, minden alkalommal éljék át a gyermekek az altatódalok hatására kialakult szendergés állapotát. A gyermekeknek különböző az alvásigénye. **Egyórai nyugodt pihenés után** az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a nem alvó (5–6–7 éves) gyermekek felkelhessenek, és csendes tevékenységet folytathassanak. **Májustól kezdve** az iskolába felvett gyermekeknek legyen lehetőségük csak akkor pihenni, ha igényük van rá. Ezzel is előkészítjük a gyermekeket a kisiskolások napirendje szerinti életre.

A gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása

Az óvodában megbetegedett gyermeket fokozott gondoskodással, elkülönítve ápolja a felnőtt mindaddig, míg szülei nem érkeznek meg. Ez feltétlenül fontos láz, hányás, kiütés, hasmenés, bőrpír, erős köhögés esetén. A fertőzések terjedését gyakori szellőztetéssel, edzéssel, megfelelő öltözködéssel, külön törölköző használatával igyekezzünk gátolni.

Három-négy éves gyermekeknél gyakran előfordul, hogy alvás alatt bevizelnek. Ennek oka általában pszichés eredetű, ezért a leszoktató eljárások zömmel eredménytelenek. A felnőttek

óvakodjanak a gyermekek megszégyenítésétől. Csakis a tapintatos, szeretetteljes bánásmód, és a szülőkkel való partneri, jó emberi kapcsolat szüntetheti meg az okokat.

A négy-öt éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés gyakran okoz hanyag testtartást. A szervezett mozgásos tevékenységek, különösen a gyakori rövid **prevenciós, fejlesztő tornák**, a mozgásigény kielégítése segít a gerinc-deformitások megelőzésében. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő mozgással a lúdtalpas gyermek lábtartása javítható.

A gyermekek egészséges életmódját úgy lehet biztosítani, ha mindennap **edzési lehetőség**ük van. Erre legtöbb lehetőséget **a szabadban tartózkodás** biztosít, mely növeli a gyermekek ellenálló képességét. Mozgásszükségletük kielégítése érdekében az óvodapedagógus szervezzen **napi kocogó–futó lehetőség**eket. A gyermekek meghatározott futópályán önmaguk döntsék el, mennyit futnak. A felnőttekkel együtt végzett rendszeres kocogások, futások ösztönzően hatnak rájuk, és fokozzák a szív jó vérellátását, a rugalmasságot és az állóképességet.

A gyermekek **a víz edző hatásá**t is érezzék meg az óvodában. Jó idő esetében az óvoda udvarán pancsoljanak, zuhanyozzanak. (A zuhanyozót egy fára kötött locsoló is helyettesítheti.) Az óvodapedagógus minden csoportnak szervezzen uszodalátogatást, ha lehetőség van rá. Fontos, hogy a gyermekek minél előbb otthon érezzék magukat a vízben.

A gyermekek fejlődéséhez szükséges esztétikus, egészséges és biztonságos környezet megteremtése

Az óvoda feltételrendszere befolyásolja a gyermekek egészséges életmódjának szintjét. A tárgyi környezet, ha megfelel az egészségügyi előírásoknak, esztétikus, nyugtató hatású színharmóniát áraszt, egyedi, praktikus megoldásokat tartalmaz, kiváló alapot ad az óvodai nevelőmunkához. Ezek az elvek szerényebb tárgyi feltételek mellett is érvényesíthetők.

Az óvoda legfontosabb fejlesztési tere **az óvodaudvar**. Úgy célszerű kialakítani, hogy minden csoportnak legyen egy állandó helye, ahol a gyermekek bármikor megtalálhatják az óvodapedagógusukat. Ugyanakkor legyen olyan udvarrész is, ahol a különböző csoportokba járó gyermekek együtt játszhatnak. Az udvar esztétikai szépségét a sok szép virág, cserje, a gyermek ízlésesen kialakított virágos és/vagy veteményeskertje adja. Minden csoport rendelkezzen homokozóval, agyagozó asztallal. A labdajátékokhoz megfelelő nagyságú terület álljon a gyermekek rendelkezésére. Az óvoda udvarán legyen olyan zártabb udvarrész, „pódiumszerű” lehetőség, ahol a gyermekek énekes játékokat játszhatnak, vagy bábozásra, dramatikus játékra nyílik lehetőség.

Az óvoda épületét a nevelési, fejlesztési feladatok megvalósítása érdekében az óvodapedagógusok esztétikusan, ízlésesen rendezzék be. A több funkciót betöltő **csoportszobá**t tegyék alkalmassá a szabad játékra, a tevékenységek végzésére, az étkezésre, az alvásra és a pihenésre. A csoportszoba barátságossá, otthonossá, esztétikussá tétele biztosítja a gyermekek jó közérzetét, s egyben jó mintát ad a szülőknek is. A természetes világítás biztosításához az ablakot hagyják szabadon, csak olyan esztétikus, kisméretű függönyt használjanak, amely nem veszi el a természetes fényt. Tűző nap esetén biztosítsuk a sötétítő függönyöket.

Az óvodapedagógus az esztétikai tevékenységekhez alakítson ki elkülönített kuckókat a csoportszobában. Tervezzen meg egy esztétikus, igazi mesebirodalmat, amely a személyes perceknek, napi mesélésnek, drámajátékoknak, bábozásnak a színtere. Legyen olyan sarok, ahol a gyermekek nyugodtan rajzolhatnak, barkácsolhatnak, mintázhatnak, festhetnek, és mindent megtalálnak, ami a vizuális, téri alkotáshoz szükséges. Az óvodapedagógus alakítson

ki egy olyan helyet is, ahol minden eszköz együtt van a zenei készségfejlesztéshez. Legyen helye még a mikrocsoportos séták alkalmával talált „kincseknek” is, és találjon ki arra is megoldást, hogy ha nincs tornaszoba, akkor a nagymozgásos játékeszköznek is legyen helye a teremben. A csoportterem legyen színben, formában, méretarányban, a díszítés anyagának tudatos összeválogatásával megkomponálva.

Az **öltöző**k ízléses berendezése, világítása, fűtése, szellőzöttsége biztosítson minden feltételt a nyugodt vetkőzéshez, öltözéshez. A szülőknek az öltözőben legyen egy esztétikus általános tájékoztató tábla, a gyermekek fejlődési eredményeit közvetítő informáló tábla, valamint a negyedéves évszakprojektet bemutató részletes tájékoztató tábla, amelyen piktogramokkal jelölik, hogy az adott héten, mit tanulnak a gyermekek.

A **mosdó**ban megfelelő méretű eszközök segítsék a szükségletek kielégítését. A fürdőszobai tevékenységek szokásait jelenítsék meg képi formában is a szokások rögzítésének elősegítésére.

A programhoz egy olyan kisméretű helyiség, folyosórész szükséges, ahol az **ovigaléria** megrendezhető. A gyermekek szemmagasságában kiállított művészi alkotások – megfelelő megvilágításban – a műalkotásokkal történő állandó kapcsolat meglétét, a gyönyörködést, rácsodálkozást egyaránt szolgálják még a szülőknek is.

A gyermekek önmegismerését, én-formálását, az élmények újbóli átélését segíti a **videó-szoba**, ahol a gyermekek kisebb csoportban élvezhetik a rövid videofelvételeket. A róluk készült felvételeket, nézzék meg minél többször.

A gyermekek által használt helyiségekben vizuális jelek segítsék a szokások beidegződését.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A testápolási szokásoknak megfelelően a gyermekek teljesen önállóan, felszólítás nélkül tisztálkodnak, fogat mosnak és fésülködnek.
- A tisztálkodási eszközökre vigyáznak, tisztán helyére teszik. Zsebkendőjüket önállóan használják.
- Önállóan eldöntik, hogy mennyi ételt fogyasztanak, valamint önállóan vizet töltenek a kancsóból.
- Esztétikusan terítenek, higiénikusan étkeznek. Biztonságosan használják a kanalat, villát és a kést. Étkezés közben halkan beszélgetnek.
- Teljesen önállóan öltöznek, a ruhájukat ki-be gombolják, cipőjüket befűzik és bekötik.
- A ruhájukat gondosan összehajtva helyére teszik.
- A környezetükben igyekeznek mindenütt rendet tartani.
- Ügyelnek saját külsejükre, melyben megjelenik a szépre, ízlésesre törekvés.
- A HHH gyermekek teljes körében kialakul az életkorának megfelelő egészségtudatos szokásrendszer.

3.2. Érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés, társas kapcsolatok

Az érzelmi, szociális és közösségi nevelés célja a gyermekek egyéni érdekeinek, tulajdonságainak, képességének kibontakoztatása a közösségen belül, a csoport normáinak tiszteletben tartásával.

Az óvodapedagógus feladatai

- Érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes, kiegyensúlyozott, családias légkör megteremtése, melyet a pozitív attitűd jellemez óvónő és dajka részéről egyaránt a beszoktatástól az óvodáskor végéig
- Az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze
- A gyermek–gyermek, a felnőtt–gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása. Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése a társas kapcsolatok létrehozása érdekében
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek;
- az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.
- A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának), szokás- és normarendszerének megalapozása.
- Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely hazaszeretet és a szülőföldhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.
- A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modell értékű szerepet tölt be.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.
- Társadalmi érzékenység tudatos fejlesztése.

Érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes, kiegyensúlyozott, családias légkör megteremtése, melyet a pozitív attitűd jellemez óvónő és dajka részéről egyaránt a beszoktatástól az óvodáskor végéig

Az óvodáskorú gyermekek jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségében az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyermekeket az óvodában érzelmi biztonság, szeretetteljes, derűs légkör vegye körül. A gyermekekben a **családias légkör** hatására kialakul az érzelmi kötődés társaihoz és a felnőttekhez egyaránt. Ez olyan alaphangulatot ad, ami kapcsolatteremtésre, cselekvésre és tevékenységre ösztönzi őket.

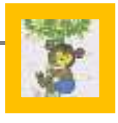

Fontos, hogy a gyermekek szabadon mozoghassanak a csoportszobában, mosdóban. Ezzel is fokozható az otthonosság érzése. Az 5–6–7 éves gyermekeknek még azt is biztosítsuk, hogy meghatározott céllal önállóan kimehessenek az udvarra. (A közvetett figyelemmel kísérésről ne feledkezzünk meg.)

Legyen minden óvodai csoportnak hagyománya, szokásrendszere, jelképrendszere, szimbóluma, ami sajátos, egyéni színezetet biztosít, s mélyíti a gyermekek összetartozását, együttérzését. Pl.: a szeretett báb, aki mindenre megtanít és megdicsér.

Az otthonosság érzését segíti elő az is, ha az óvodapedagógus minden gyermeknek tároló helyet biztosít, ahová saját eszközeit, játékait, a mikrocsoportos tapasztalatgyűjtésen talált „értékeit" beteheti, önállóan gondozhatja és kezelheti.

A gyermekek érkezésekor az óvoda öltözőiben, folyosóin nyugalmat árasztó hangszeres zene szól. Különösen vigyázzunk arra, hogy a zene hangereje ne nyomja el a gyermekek, szülők beszélgetését.

A **beszoktatás** időszaka meghatározza a gyermekek óvodához kialakuló érzelmi kötődését. Az óvodapedagógus a szülőkkel együtt teremtse meg a lehető legnyugodtabb feltételeket a gyermekek közösségbe történő beilleszkedéséhez. Ezért az óvodapedagógus adjon lehetőséget ahhoz, hogy a gyermekek szüleikkel együtt ismerkedjenek az óvodával. Ha lehetséges, minél hosszabb időn keresztül. A szülő jelenléte a gyermeknek biztonságot ad az új környezet elfogadásához, ugyanakkor a szülő megismeri az óvoda belső életét, a gyermekek napirendjét, tevékenységeit, szokásait. **A beszoktatásban lehetőleg mindkét óvodapedagógus vegyen részt, és a dajkával együtt gondosan készítsék elő ezt az időszakot.** A gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodapedagógus és az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése.
A sok érdekes, értékes játék mellett az óvodapedagógus mesével, ölbeli játékokkal, mondókákkal kedveskedjen a gyermekeknek. Az idősebb óvodások is segíthetnek mesedramatizálással, énekes játékkal, verseléssel az érzelmileg bizonytalan, szorongó gyermekek beszoktatásában. A gyermekek jelét úgy válogassák ki, hogy ahhoz mondókát, verset vagy gyermekdalt lehessen kapcsolni. Így még a kevésbé vonzó jel is kedvessé válik. Legyen ez a gyermek első esztétikai élménye az óvodában
A gyermekek már a beszoktatás ideje alatt a tervezett szokásoknak megfelelően végezzék a mindennapi tevékenységeket, amit az óvodapedagógus sok-sok érzelmi megerősítéssel, játékos módszerrel gyakoroltasson. Természetesen mindenkor tartsa szem előtt a gyermekek egyéni képességeit, tempóját és az otthonról hozott szokásait. Az 5–6–7 éves gyermekek segítsenek a kiscsoportosok öltöztetésében, vegyék körül őket gyengédséggel és szeretettel.

A családias légkör megteremtése elősegíti a gyermekek társas kapcsolatainak alakulását. Mindehhez **gazdag, tevékenykedtető élet** szükséges. Az óvoda közösen tervezze meg, és értelmezze újra a hagyományos rendezvényeit úgy, hogy a gyermekeket minél kevesebbet szerepeltesse. Az óvoda ünnepnapjaiban is a jelképek, szimbólumok, a felnőttek élményközvetítése és a személyesség jelenjen meg.

A gyermekeknek legyen lehetőségük minél többször érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy gyakran megélhessék az önállóságukat, amely belülről táplálkozó kedvet és motivációs állapotot hozhat létre. Így alakul ki, hogy egy időben, egymástól függetlenül különböző tevékenységek egyénileg és csoportosan is szerveződjenek.

Az osztott csoportokkal működő óvodák minél több tevékenységet szervezzenek a kicsi és a nagy óvodásoknak. A vegyes csoportokat működtető óvodák viszont arra figyeljenek, hogy az azonos korú 5–6–7 éves gyermekek tudjanak együtt tevékenykedni. Az óvodások és az idősebb gyermekek (iskolások) találkozásának lehetőségét teremtsék meg. E célra használják fel a véletlen és a tervszerű találkozásokat.

A gyermek–gyermek, a felnőtt–gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása, az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése

A gyermekek pozitív kapcsolata csak akkor alakul ki, ha a gyermekek jól érzik magukat a csoportban. Bizalmuk, biztonságuk kialakulását elősegíti az óvoda felnőtt közössége és gyermekközössége. Ebben kiemelkedő szerepe van az óvodapedagógusnak, aki irányítója, s egyben társa a gyermekeknek. A jó nevelés alapja a feltétel nélküli szeretet, határokkal együtt. A határokat úgy célszerű megszabni, hogy az adott korosztály meg tudjon felelni az elvárásoknak. A nevelés akkor lesz hatékony, ha az óvodapedagógus az egész csoport előtt álló feladatokat minden gyermek számára – egyéni sajátosságait figyelembe véve – érthetővé, vonzóvá tudja tenni. A bátorító nevelés pszichológiáját alapul véve minden kapcsolatban alkalmazzuk az alábbi elveket, melyet a szülőknek is tegyünk érthetővé, alkalmazhatóvá.

A felnőtt–gyermek kapcsolatában a következő elvek jelenjenek meg:

- A felnőtt próbálja megérteni – elsősorban érzelmileg – a gyermekeket.
- Parancsolás helyett igyekezzen kérdezni. (Ezzel elérhető, hogy a gyermekek igénye, akarata, energiája nincs visszafogva, hanem más irányba terelhetővé válik.)[3]
- A gyermekek mágikus képzeletét vonja be a pozitív szociális kapcsolatok, szokások kialakításába. (A csoport szeretett bábja ehhez kiváló lehetőséget biztosít.)
- A felnőtt magyarázatában jelenjen meg a dolgok pozitív oldala.
- A felnőtt a gyermekek tevékenységéhez biztosítson nagy szabadságot a határok pontos megjelölésével. Többszöri „határátlépésnél" vezessen be konzekvenciákat.
- Alakítsa ki a közösségi élet szabályait. Legyen képes nevelési taktikát váltani, ha egymást követően eredménytelennek érzi a befolyásolását.
- A felnőtt segítse a gyermekbarátságok kialakulását, formálja úgy a kis csoportosulásokat, hogy a közösség többi tagjaihoz is kapcsolódjanak.
- A felnőtt nevelje a gyermekek érzésvilágát a kialakult konfliktusok feldolgozása során. A konfliktust feloldó beszélgetéseket kellő figyelemmel, kivárással hallgassa meg, hogy véleményt tudjon mondani a történtekről úgy, hogy a gyermekek felelősségérzete erősödjön.
- A felnőtt bátorítson minden gyermeket, hogy a belső elégedettsége, pozitív énképe kialakuljon. A bátortalan gyermekek nevelésekor a felnőtt minél többször örüljön a legkisebb elmozdulásnak, fejlődésnek.
- Az agresszív gyermek lehetőleg ne kapjon figyelmet agresszivitásán keresztül. A negatív viselkedési módot szándékosan mellőzni szükséges.
- A felnőtt–gyermek kommunikációjában világos, egyértelmű, konstruktív beszédhelyzet jelenjen meg a kívánság és az elvárás megnevezésével. A kapcsolatok erősítését szolgálja a beszélő partner megbecsülése, megértése és a kompromisszumkeresés. Mellőzendő: a megbántás, a hibáztatás, a kritizálás, a kioktatás, a kiabálás, a panaszkodás és a prédikálás. (Az óvodapedagógus minden gyermeknek biztosítsa a személyes perceket, hogy a kapcsolatfelvevő képességüket megerősítse. Ezekben a beszélgetésekben a saját és a mások érzésének elfogadása kapjon hangot.)

[3] Szuhányi Mária:(1993): Nevelés - individuál pszichológiai nézőpontból. Budapest. Szuhányi Alapítvány, 15–27 p.

- A gyermekek viselkedéskultúráját fejlessze a felnőttek példája, bátorítása, türelme, bizalomelőlege és az a szemlélete, ami a sikert észreveteti, és a sikertelenséget segít elviselni.

A felnőttek tilalom helyett adjanak a gyermekeknek választási lehetőséget, hogy önálló döntéseket hozhassanak, és képessé váljanak a változásra. A felnőtt jelezze örömével a dicséretét, s csak félelemkeltés nélkül jelölje meg a veszélyeket, problémákat.

A felnőtt használja fel a humort a szeretetkapcsolat kialakításához. (A humor a feszültséget feloldhatja, a görcsösséget megszünteti.)

Ezeket az elveket hozzuk nyilvánosságra. Értelmezzük az óvoda minden dolgozójával és a szülőkkel is. A programot adaptáló óvodák tegyék ki a csoportjuk folyosójára, mert ez sugallja az óvoda nevelési felfogását. Az óvodapedagógus elemezze, vizsgálja a gyermekek társas viselkedését és kapcsolatát. Használjon minél több elemzési eszközt a társas jellemzők kimutatásához. [4]

Társadalmi érzékenység tudatos fejlesztése

- Fontos hogy a multikulturális tartalmak beépüljenek a csoportok mindennapi életébe.
- Lokálpatriotizmusra, hazaszeretetre nevelés, részvétel a település rendezvényein, ünnepségein, építészeti értékeink megismerésére, megőrzésére való nevelés.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek ragaszkodnak óvodájukhoz, a kisebb gyermekekhez és a felnőttekhez. Ezt érzelmekben, szavakban, tettekben hozzák nyilvánosságra.
- A gyermekeknek igényévé válik a helyes viselkedés szokásszabályainak betartása. A szabályok betartására egymást is megkérik.
- A felnőtt kérése nélkül is segítenek egymásnak, együtt éreznek a közösség tagjaival. A közösségért szívesen dolgoznak, bíznak önmaguk képességében.
- A társaikkal konfliktusos helyzetben egyezkednek.
- Érdeklődnek társaik, barátaik iránt. A csoportba érkező vendégeket szeretettel fogadják. Óvodán kívül, ha találkoznak, szeretettel köszöntik egymást.
- Szavak nélkül is értik a környezetük jelzéseit és érzéseit.
- Ismerik saját képességüket, tudják értékeiket, de azt is meg tudják fogalmazni, mik a hiányosságaik.
- Érvényesítik kezdeményezőkészségüket, kinyilvánítják tartósabb érdeklődésüket.
- Igyekeznek legyőzni a felmerülő akadályokat. Éretté válnak az iskolába lépésre.
- A HHH gyermekek sikeresen beilleszkednek az óvodai életbe, szeretnek óvodába járni, bizalommal fordulnak a velük foglalkozó felnőttekhez, szívesen és örömmel vesznek részt a közös tevékenységekben. Az óvodai csoportban évvégére nincs peremre szorult gyermek. Az óvodás gyermekek körében az iskoláskor eléréséig kialakul egymás előítélet mentes elfogadása.

[4] Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (1978): Gyermeklélektan. Budapest. Gondolat, 5–276 p.

3.3. A program napirendje

A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a heti rend biztosítja a feltételeket. Ezek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek

A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepet. A napi- és heti rendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki.

A napi életritmus kialakítása alapvető feltétele a testi-lelki harmónia megteremtésének. Tervezésnél figyelembe vesszük a gyermekek szükségleteire, esztétikus, higiénikus gondozására fordítható időszükségletet. Az egész nap során érvényesüljön a folyamatosság és a rugalmasság elve.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek teljesítse azt az alapvető igényét, hogy személyes kapcsolatot tudjanak felvenni vele, szenteljen elegendő figyelmet minden gyermekre. A délutáni alvás időtartama a legkisebbeknek kettő óra, a nagyobbaknak másfél óra, a legnagyobbaknak pedig egy óra. Az alvást befejezők ezután csendes különböző tevékenységet folytathatnak.

Az óvodapedagógus a napirendben külön időpontot (pontokat) jelöljön meg a gyermekek rendszeres edzésére és mozgásos lehetőségeire. A napirendjavaslat tájékoztatást nyújt arról, hogyan épülnek egymásra a különböző tevékenységek. A modellként bemutatott példa korcsoportonként, az egyes évszakok által meghatározott feltételek szerint módosítható.

Napirendünk

Időtartam	Tevékenység	
6:30 – 8:30 8:30 – 10:30	**JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN VAGY SZABADBAN** Személyes percek, Szabad játék Tevékenységekben megvalósuló tanulás egyéni és mikrocsoportos teendők, tevékenységek Testápolási teendők Tízórai Verselés, mesélés, dramatikus játékok Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka Ének-zenei készségek fejlesztése Énekes játék, gyermektánc (rossz idő esetén csoportszobában) Mozgás Környezetben szerzett élmények, tapasztalatok rendszerezése	**JÁTÉK**
10:30 – 12:00	**JÁTÉK A SZABADBAN** Külső világ tevékeny megismerése, mikrocsoportos tapasztalatszerzések, séták Énekes játék, gyermektánc (jó idő esetén a szabadban) Mindennapi edzés: kocogás, futás	**JÁTÉK**
12:00 – 13:00	Ebéd Testápolási teendők	
13:00 – 15:00	Pihenés, differenciált altatás mesével, altatódallal	
15:00 – 16:00	**JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN VAGY A SZABADBAN** Testápolási tevékenységek Uzsonna Zenés, mozgásos percek Egyénenkénti és/vagy kis csoportos részképesség-fejlesztés	**JÁTÉK**

A nyári időszakban minden tevékenység az udvaron szerveződik.

A HHH gyermekek egyéni fejlesztése csoportban dolgozó óvónők egyéni beosztása alapján történik

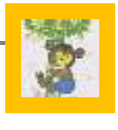

4. A PROGRAM TEVÉKENYSÉGKERETE

4. 1. Hagyományőrzés, népszokások

Ez a program a hagyományőrzést, a népi kultúra ápolását az óvodapedagógusok feladatának tekinti. Az óvodapedagógus építse be a kisgyermek nevelésébe mindazon értékeket, amelyeket a környezet megőrzött vagy a folklór az óvodások számára megőrzésre érdemesnek tart.[5] Az óvodapedagógus teremtse meg azt a miliőt, amelyben az óvodába lépés első pillanatától a nevelés szerves részeként van jelen a hagyományápolás. Így a modern világgal ötvöződve tovább él népünk kulturális gyökere, s a mai gyerekek is megismerhetik szépségét és értékét. A program olyan óvodapedagógust igényel, aki ragaszkodik népünk múltjához, és képes azzal azonosulni. Tudja a népszokások eredetét, ismeri azok lényegét, hiedelemvilágát és jelképeit. Jártasságra tett szert a kézművességben, számos népi játékot, népmesét, népdalt ismer. Nagyon fontos, hogy lakóhelyének hagyománya szerint tervezze meg e feladatát. A hagyományőrzés úgy marad fent, ha családtól családig, gyermektől gyermekig, óvodapedagógustól óvodapedagógusig, szájról szájra hagyományozódik.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Tudja és közvetítse a hazai táj a népi, helyi, a családi-hagyományok, szokások és tárgyi kultúra értékeinek megismerését.
- Biztosítson közvetítő tapasztalatszerzési lehetőségeket, konkrétumok megtervezése, pl. a kirándulásokkal, ünnepekkel, gyűjtött tárgyakkal kapcsolatban.

Jeles napok az óvodában időrendi sorrendben

Az ősz jeles napjai:

- Szüret (kezdete szeptember 1-től október 15-ig területenként változik)
- A hagyományos őszi csépai vásár feldolgozása
- Állatok napja (október 4.)

A tél jeles napjai:

- Advent (november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig)
- Mikulás (december 6.)
- Karácsony (december 24-25-26.)
- Farsang (vízkereszttől hamvazószerdáig)

[5]Tarján Gábor (1995): Mindennapi hagyomány. Dabas. Mezőgazdasági Kiadó, 1–244 p.
Kósa – Szemerkényi (1973): Apáról fiúra. Bp. Móra Kiadó, IV. kiadás. 1–276 p.
Kósa Csaba (1988): Esztendő, te vígságszerző. Budapest. Móra Kiadó, 1–110 p.

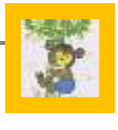

A tavasz jeles napjai:

- Március tizenötödike, nemzeti ünnepünk
- Víz világnapja (március 20.)
- Húsvét (a tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltére következő vasárnap)
- a Föld napja (április 22.)
- Május elseje
- Madarak és fák napja május 10.

A nyár jeles napjai

- Medárd napja
- Péter–Pál napja
- Szent István napja

A néphagyományőrzés ajánlott tartalmai

Minden jeles napot egy hosszabb előkészület vezessen be, amelyhez az óvodapedagógus a gyerekek kíváncsiságát kielégítve folyamatosan biztosítson változatos tevékenységet. Az óvodapedagógus a hagyományápolás tartalmát minden esetben a helyi tradícióknak megfelelően variálja.

A hagyományok ápolása közben történő együttjátszás, együttmunkálkodás, tervezgetés örömtelivé, izgalmassá teszi a várakozás időszakát. Maga az ünnep a külsőségeivel együtt se legyen merev, erőltetett, betanított, hanem vidám hangulatú, felszabadult együttjátszást biztosítson. Az óvodapedagógusok, a szülők vállaljanak minél több szerepet, hogy a gyermekeknek igazi élményt jelentsenek ezek a jeles napok.

A 3–4 éves gyerekek figyeljék meg az őszi tevékenységeket, a nagyok betakarító munkáját. Tapasztalják meg a természet változását (pl.: feküdjenek az avarban). A termések gyűjtését irányítással végezzék és figyeljék meg, hogyan történik a tárolásuk, mit készítenek belőle az idősebb óvodások a Mihály-napi vásárra. Az állatokról hallgassanak mondókákat és/vagy népmeséket.

A 4–5 éves gyerekek kövessék a kalendáriumon a jeles napokat. Gyűjtsék a természet kincseit, rendezzék el az évszaksarokban, és díszítsék vele csoportszobájukat. Az állatok viselkedését figyeljék meg. Takarítsák be a termést, és az óvodapedagógus segítségével ismerkedjenek meg a befőzéssel. Tanuljanak névcsúfolókat és vásári kikiáltó rigmusokat. Süssenek perecet, készítsenek vásárfiát és egyszerű népi játékokat, eszközöket. Kedvük szerint vegyenek részt a vásári forgatagban. A népi hangszerekkel, népzenével ismerkedjenek meg.

A legnagyobb óvodások készítsenek kalendáriumot, figyeljék meg, igazak-e a népi jóslások. Ismerjenek meg néhány találós kérdést, közmondást, a vásárról mesét és/vagy verset. Az óvoda kiskertjében végezzenek őszi munkát, ültessenek cserépbe évelő növényeket. A szülőknek készítsenek a vásárra meghívót. A vásár helyszínét segítséggel rendezzék be, készítsenek garasokat, hogy el tudják adni portékáikat. Népzenére egyszerű lépésekkel, forgásokkal, térformákkal próbálgassák a táncos mozdulatokat. Játsszanak énekes népi játékokat, ismerjenek meg néhány ügyességi, illetve sportjátékot (pl. kakasviadal, zsákban futás stb.).

Szüret (kezdete szeptember 1-től október 15-ig területenként változik)

A 3–4 éves óvodások hallgassanak énekeket, mondókákat a szüretről és a gyümölcsökről. Kedvük szerint vegyenek részt a szüreten és a mulatságban. Szemezzék a szőlőt, kóstolják meg az őszi gyümölcsöket és a mustot.

A 4–5 éves óvodások ismerjenek meg egyszerű szüreti énekes játékokat. Gyűjtsék, válogassák az ősz gyümölcseit. A szüret előkészítésében vegyenek részt: süssenek perecet, pogácsát. A környezet segítségével vegyenek részt szüreten: játsszanak a nagyokkal népi játékokat, préseljék a mustot, és népzenére próbálgassák a táncos mozdulatokat.

Az 5–6–7 éves gyerekek az óvodapedagógusok segítségével szervezzék meg a szüretet a szőlős, almáskertben, vagy ha nincs más, az óvoda udvarán. Díszítsék fel a kaput gyümölcsökkel. Szemezzék, préseljék a szőlőt. Tudjanak verset, mondókát, dalos játékot a szőlőről, vagy a többi őszi gyümölcsről. Legyenek aktív részesei a mulatságnak: táncoljanak, énekeljenek, játsszanak szüreti népi játékot. A termésekből készítsenek egyszerű hangszereket (pl. dióhéj-pencergető, csutkamuzsika stb.).

Advent (november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig)

Borbála-nap (december 4.)
Mikulás (december 6.)
Luca-nap (december 13.)
Karácsony (december 24-26.)

A legkisebb óvodások ismerkedjenek meg az advent jelképeivel (koszorú, naptár). A naptár alapján minden nap készüljenek egyszerűbb feladatokkal a karácsonyra. Rövid dalt, mondókát vagy verset tudjanak a Mikulást és a karácsonyt várva. A szüleiknek készítsenek egyszerű ajándékot. A vízbe tett cseresznyeágat, az ültetett Luca-búzát folyamatosan kísérjék figyelemmel. Ismerkedjenek a karácsonyi népszokásokkal, az óvodapedagógus segítségével készítsenek egyszerű fenyődíszeket az otthoni karácsonyfájukra.

A nagyobb óvodások az adventi naptár és a koszorú elkészítésében segítsenek. Naponta nézzék meg mi a feladatuk az adventi naptár szerint. Tegyék vízbe a cseresznyeágat, ültessenek Luca-búzát, mártsanak gyertyát, fényesítsenek almát, fessenek az ablakra, süssenek mézeskalácsot és készítsenek fenyődíszeket nehezebb technikával. A Mikulás és a karácsony előtt tanuljanak egy ünnepi köszöntő verset, mondókát, éneket. Egyenek almát, mézes diót és gyújtsák meg az adventi gyertyát.

Az 5–6–7 éves gyerekek önállóan, az óvodapedagógus segítségét kérve készítsenek adventi naptárt és koszorút. A kijelölt feladatokból naponta bontsanak ki egyet, és oldják meg azt. Figyeljék meg az időjárás változásait. Tanuljanak kotyoló mondókát, hogy Luca napján kotyolhassanak a kisebbek csoportjában. A karácsony köszöntésére úgy tanulják meg a verset, hogy otthon nagyszüleiknek, szüleiknek is el tudják mondani. A szüleiknek készítsenek ajándékot, s azt csak szentestén adják át. Főzzenek szaloncukrot, készítsenek asztaldíszeket, öntsenek gyertyát. Az ünnepi étkezési szokásokat ismerjék meg: süssenek tököt, gerezdeljenek almát, törjenek diót és süssenek mézeskalácsot.

Farsang (vízkereszttől hamvazószerdáig) télbúcsúztató népszokás

A 3–4 évesek egyszerű technikával díszítsenek papírálarcot, öltözzenek jelmezbe, ha van kedvük, utánozzák az óvodapedagógus táncos mozdulatait.

A 4–5 éves gyerekek díszítsenek farsangi álarcot, gyűjtsenek tombola tárgyakat, és vegyenek részt a farsangi játékokban. A farsang köszöntésére tanuljanak egyszerű óvodásdalt vagy mondókát. Hallgassanak tréfás mesét, éneket és verseket.

Az 5–6–7 éves gyerekek tanuljanak farsangi éneket, bálba hívogató mondókát. A jelmezük, maszkjuk elkészítésében, a csoportszoba feldíszítésében, átrendezésében segítsenek az óvodapedagógusoknak. Vegyenek részt a farsangi meghívó elkészítésében, hívogassák a szüleiket, a kisebbeket és az iskolásokat az óvodai mulatságba. Vegyenek részt az iskolások táncházában, az ügyességi játékokban és a tombola húzásában. A nagycsoportosok rendezzék meg az óvoda humornapját.

Március tizenötödike legyen a magyar jelképeink, szimbólumaink megismertetésének napja. Az óvodapedagógusok énekeljenek Kossuth-nótákat, a gyerekeknek mutassanak korabeli képeket a huszárokról, katonákról és az akkori öltözködési szokásokról. Az 5–6–7 éves gyermekek a kisebb óvodásoknak készítsenek kokárdát.

Húsvét (a tavaszi napéjegyenlőséget követő első holdtölte utáni vasárnap)

A 3–4–5 éves gyermekek tanuljanak locsolóverset, és az óvodapedagógusuk segítségével fessenek tojásokat. Locsolkodjanak, és vegyenek részt a tojás-játékokban. Fogadják a kiszéző-ket, tegyenek nagy sétát az óvoda környékén.

Az 5–6–7 évesek tegyenek nagyobb sétát a folyópartra vagy a ligetbe. Minél többféle technikával írjanak tojást, pl. viasszal, berzseléssel, maratással, karcolással, és díszítsék fel vele csoportszobájukat. Kiszebábbal kiszézzenek a kisebbek csoportjában. Az ablakot díszítsék festéssel. Ha van lehetőségük, vegyenek részt a tavaszi határkerülésben. A locsoláshoz, komáláshoz, komatál-küldéshez tanuljanak éneket, mondókát. A fiúk locsolják meg a lányokat és az óvodapedagógusokat, a lányok készítsenek tojást a fiúknak is. A gyerekek süssenek süteményt a komáláshoz, komáljanak a kisebbek csoportjában.

Május elseje

Az óvodapedagógusok és az 5–6–7 éves gyermekek által feldíszített májusfát járják körbe az óvoda „lakói” tavaszi dalokat énekelve. A májusfa díszeit minden csoport közösen készítse el. A fiúk rendezzenek versengést: ki tud felmászni a fára, ki éri el a fára függesztett tárgyakat.

4.2.Helyi szokások, saját hagyományok

- Névnap, születésnap: minden gyermek, születés, illetve névnapját megünnepeljük. Köszöntjük énekkel, mondókával, gyertyát gyújtunk, ajándékot készítünk.

- Anyák napja: hagyományos módon, népi mondókával, játékfűzésekkel, énekkel

- Játszó- gyermeknap: a szülőkkel együtt. A hagyományos népi gyermekjátékok összekapcsolása mai versenyjátékokkal, tréfás vetélkedőkkel, teljesítve a gyermekek kívánságait. / bábozás, mesedramatizálás /

- Búcsúzás: a nagycsoportosok elbúcsúztatása.

5. A PROGRAM TEVÉKENYSÉGFORMÁI

5.1.Játék, tevékenységekben megvalósuló tanulás

A **belülről indított és vezérelt játéktevékenység célja** a gyermekek szabad képzettársításának elősegítése. Emellett játékkal érjük el, hogy a gyermekek intellektuális, mozgásos, szociális tapasztalatokhoz jutnak. A játékkal szerzett élmények többszöri átélésével a gyermekek egyéni vágyai és ötletei is teljesülnek.

Továbbá célunk, hogy minél sokrétűbb tájékozódó tevékenységgé váljon a játék, s a játékba integrált tanulás.

A gyermekek a játékba integrált tevékenységeik során szerzett tapasztalatok, élmények alapján tanulnak egyenként, kisebb csoportokban vagy az egész csoporttal együtt.

Az óvodapedagógus feladatai

- A játékhoz szükséges feltételek biztosítása
- A 3–6–7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének gazdagítása a gyermekek egyéni sajátosságainak figyelembevételével
- A gyermekek beszédkészségének fejlesztése a játékszituációkban
- Az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása
- A szabad játék túlsúlyának érvényesülése

A játékhoz szükséges feltételek biztosítása (légkör, hely, idő, eszközök, tapasztalatszerzés-élmények)[6]

Az óvoda és az óvodapedagógus feladata, hogy megfelelő csoportlégkört, helyet, időt, eszközöket és élményszerzési lehetőségeket biztosítson a különböző játékformákhoz, a gyakorló játékokhoz, a szimbolikus szerepjátékokhoz, a konstruáló játékokhoz, a szabályjátékokhoz.

Kreatív, alkotó légkört elsősorban olyan játék biztosításával érhet el az óvodapedagógus, ahol a gyermekek szabadon dönthetnek abban, hogy kivel játszanak, milyen játékot választanak, milyen témát dolgoznak fel, milyen eszközzel jelenítik meg azt, milyen helyet választanak és mennyi ideig tart a játékuk. Az óvodapedagógus teremtse meg mindezekhez a feltételeket. Az alkotó légkört tovább fokozhatja a kellő időben nyújtott segítség, megerősítés és ötlet.

Az óvodapedagógus a csoportban csak annyi szabályt vezessen be, ami segíti a nyugodt, rugalmas, oldott légkör fenntartását, az alkotó cselekvést, a sokféle manipulációt és az elképzelések valóra váltását. A kreatív légkör erősíti az ötletek szabad áramlását, a másik gyermek meghallgatását és az alkotó együttműködés kialakulását. A gyermekek a szabad játékban feszélyezettség nélkül tudjanak önállóan vagy társaikkal önfeledten játszani.

[6] Kovács György – Bakos Éva (1984): Játék az óvodában. Debrecen. Szerzői kiadás, 1–244 p.

Az óvodapedagógus őszinte játéka mély átérzésre serkenti a gyermekeket. Az oldott légkör megteremtéséhez használjon minél gyakrabban humoros kifejezéseket, tréfás szavakat, és vegye észre a környezetben spontán megjelenő helyzet- és jellemkomikumokat.

A különböző típusú **játékokhoz szükséges hely**et a gyermekek önállóan, vagy amíg erre nem képesek, az óvodapedagógus segítségével alakítsák ki. A csoportszobákban legyen helye a többféle állandó és variálható, vagy új elkülönített „kuckóknak".

A programban – jelentős szerepe miatt – kiemelkedik a különösen esztétikus és meghitt mesesarok, amely egyúttal a dramatikus játék és a bábozás helye. Itt kap helyet az átváltozáshoz szükséges kellékek kincses ládája is.

Az intellektuális érzelmeket kiváltó tapasztalatszerzések során összegyűjtött tárgyak, termések, növények, képek a kincseket őrző sarokban kapnak helyet, amit a gyermekek alakítanak ki, és rendeznek el különböző szempontok alapján.

A rajzolásnak, festésnek, korongozásnak, szövésnek, tárgykészítő népi játékoknak legyen meg az állandó helye. Ehhez szükséges kellékek, anyagok, eszközök mindegyik játékidőben álljon a gyerekek rendelkezésére.

A gyermekek játéktere lényegesen megnövekedik az udvaron, ezért ösztönözzük őket arra, hogy ott minél több nagymozgásos tevékenységet folytassanak. Az időjárás függvényében az óvodapedagógus segítse az udvari szerepjátékok kibontakozását (pl. népi játékok, mozgásos játékok, közlekedési játékok, színpadi játékok, ügyességi és sportjátékok feltételének megteremtésével stb.).

A játéktevékenység az óvoda kinyitásával elkezdődik. A gyermekek ettől kezdve szabadon választott játékkal játszhatnak. **A játékhoz szükséges idő**t a folyamatos napirend és a játékba integrált tanulásfelfogás jól segíti. Ezáltal a gyermekek egybefüggően, a játékok elrakása nélkül több órán keresztül játszhatnak.

E programmal működő óvodákban a 3–4 éves gyermekek szinte egész nap játszanak, egyedül, egymás mellett, néha összeverődve, kivéve a tisztálkodás, alvás és étkezés idejét.

Az óvodapedagógus az 5–6–7-éves gyermekeknek biztosítsa a több napon keresztül tartó játékot, hogy olyan értékes tulajdonságok, mint az állhatatosság, kitartás képessége kialakulhasson bennük.

A **kreativitást kibontakoztató játékeszközök** olyan tárgyai a cselekvésnek, amelyek gazdagítják a gyermekek elképzeléseit. Az óvodapedagógus a játékhoz olyan eszközöket biztosítson, melyek ízlésesek, praktikusak, az alkotó készségek kialakulását fejlesztik, színesek, jó minőségűek és egyszerű félkész játékok.

A kisebb gyermekek játékához sok eszközre van szükség. Elsősorban a gyakorló játékhoz, melyek a gyermekek pszichikus funkcióit fejlesztik, másodsorban a hagyományos szerepjátékokhoz szükséges kellékek (papás-mamás, fodrászos, orvosos stb.), amelyek a gyermekeket ösztönzik az élmények, tapasztalatok többszöri átélésére, harmadsorban pedig az esztétikai neveléshez (vers, mese, ének, rajzolás) szükséges kellékek.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyermekeknek bővítse az eszközválasztékát elsősorban a szerepjátékokhoz kapcsolódó félkész kellékekkel, játékokkal, az azonosulást segítő ruhadarabokkal, másodsorban értelem- és képességfejlesztő játékokkal.

A gyermekek legyenek képesek a környezetükből szerzett **tapasztalatok**kal, **élmények**kel a játék tartalmát gazdagítani. Az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a családban, az óvodában, a tágabb természeti és társadalmi környezetben szerzett tapasztalatokat a gyermekek újra és újra a játékban is átélhessék. A gyerekek a szerepjátékukhoz alakítsák ki a

teret. (Nem feltétlen fontos állandó fodrászsarkot, eladópultot és konyhát kialakítani, mert ezt egy alkotó gyermek az élmények hatására önállóan is megteszi. Különösen megszívlelendő akkor, ha kevés helyünk van a művészeti területek kialakításához.)

A programban kiemelt szerepet kapnak a mikrocsoportos séták és az erdei óvodai programok. Ezek fejlesztő hatása megmutatkozik a gyermekek tapasztalat-gazdagságában.

A 3–6–7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének alakítása a gyermekek egyéni sajátosságaihoz igazodva

A gyermekek játékában keverednek a különböző játékfajták. Folytatódik az a manipulálás, amely a játékeszközök rakosgatásában érhető utol, vagyis a **gyakorló játék**. Ezért legyen módja a gyermekeknek megismerni az eszközök, tárgyak különböző tulajdonságait, mert a véletlen cselekvéshez kapcsolódó „AHÁ” élmény sokféle felfedezési lehetőséget tartogat számukra. Ez az örömérzés alapot ad a cselekvés többszöri megismétléséhez, amely szinte ritmikusan jelentkezik. Ezek a tevékenységek jól fejlesztik a szem–kéz koordinációt, és erősen hatnak a laterális dominancia kialakulására.

Az óvodapedagógus kísérje érdeklődéssel a gyermekek halandzsázását. A többszöri ismétléssel elmondott szöveg ritmusa a gyermekekben pozitív érzelmet kelt.

Az udvaron is biztosítsa az óvodapedagógus a gyakorló játék lehetőségét. Erre legalkalmasabb a homok, víz, kavics és olyan kisebb-nagyobb tárgy, amelyet a gyermek saját szabályai szerint rakosgat.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekek játékát továbbfejlődni. Így már a legkisebbeknél is megjelenik a **szerepjáték**. Az óvodapedagógus szervezzen és vállaljon szerepeket, hogy a megformálás mintát adjon a közös cselekvéshez. A kicsik játékában kapjon teret a feltételek biztosítása, a papás-mamás játék, a fodrászos, orvosos, kalauzos játék, ezek mindegyike egyszerű mozzanatokat jelenít meg együttlét, együttmozgás formájában. A gyermekek szerepvállalását indirekt módon segítse az óvodapedagógus. A szerepjátékhoz nem feltétlen szükséges nagyméretű állandó helyet kialakítani, pl.: fodrász-saroknak, boltos-játéknak babaszobának. A gyermekeknek engedje meg, hogy a tereket is önállóan kialakíthassák. A szerepjátékhoz szükséges eszközöket, kellékeket helyezze esztétikus kosarakba, hogy könnyen tárolható és szállítható legyen a szabadon kreált térben.

A rendszeres, többször ismétlődő meseélmény igazi táptalaja a **dramatikus játék**nak és a **bábozás**nak. A mesék megelevenítésében legyen résztvevő az óvodapedagógus, adjon modellt egy-egy szereplő megformálásához. Kezdetben használjanak minél több kelléket a képzeleti képek megjelenítéséhez, illetve a beleélő képesség és az önkifejezés fokozása érdekében.

A bábozás először az óvodapedagógus előadásával jelenjen meg az óvodában. Legyen a csoportnak kedvenc bábja, akinek szívesen elmondják sikereiket, örömüket, bánatukat. Ezt a bábot is helyezzék a többi közé, hogy a gyermekek játszhassanak vele, tapogathassák és megszeretgethessék.

A gyermek a **konstrukciós játék**ában minél gyakrabban élje át az „én készítettem” alkotás örömét, mert ez az érzés további felfedezésre sarkallja. Ennek eredménye lehet a sokféle formájú játékelemből kialakított forma-, szín- és térvariált gazdagság.

A **konstrukciós játék**hoz kapcsolva jelenjen meg a **barkácsolás**, elsősorban az óvodapedagógus által barkácsolt kellékek készítésével, amit az óvodapedagógus a gyermek aktív bevonásával hoz létre.

Az óvoda a gyermekeknek biztosítson olyan nyugalmas, kissé elszeparált udvarrészt, ahol szabadon kezdeményezhetik az egyszerű szabályokhoz kötött népi játékokat, énekes játékokat és ügyességi játékokat. Az óvodapedagógus ajánljon fel **szabályjátékokat**, amit a gyermekek könnyen betarthatnak és szívesen, önállóan is kezdeményezhetnek.

Az óvodapedagógus a szülők és a gyermekek bevonásával is barkácsoljon különböző típusú bábokat, hogy közös bábozásra ösztönözze őket.

A szerepjátékot és a dramatikus játékot a gyermekek kiegészíthetik építő, konstrukciós játékkal. Később bonyolultabb formákat, tárgyakat, alkotásokat hozhatnak létre. A kisgyerek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, kreativitásukat fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenységgé.

A gyermekek beszédkészségének fejlesztése a játékszituációkban

A játék számos lehetőséget teremt a kommunikációra, a párbeszédek kialakítására.

Az óvodapedagógus beszéde modellértékű a gyermeknek a szókapcsolatok, a kommunikáció, a nonverbális jelzések (mimika, gesztus), a beszéd hatáselemeinek (hanglejtés, hangsúly, hangerő, ritmus, dallam, szünet) megfigyelése tekintetében.

A hangszínnel, hangerővel bánni tudást leginkább a dramatikus játék segíti. Az óvodapedagógus által kezdeményezett anyanyelvi játékok adjanak mintát az artikuláció, szókincs, kifejezőkészség fejlesztéséhez (pl. hangutánzó játékok, fonémahallás fejlesztő játékok, légzési technikát segítő játékok, szinonimakereső játékok stb.).

Az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása

A kisgyermek első valódi játszótársa a családban, az óvodában is a felnőtt – a szülő és az óvodapedagógus. Utánozható mintát ad a játéktevékenységre, majd amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ marad, illetve segítővé, kezdeményezővé lesz, ha a játékfolyamat elakad. A felnőtt jelenléte teszi lehetővé a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is. A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakoztatását.

Az óvodapedagógus játéksegítő metódusai legyenek szituációtól függőek. A gyermekek, ha nyugodtan játszanak, vagy ha érezhető, hogy problémamegoldóak, az óvodapedagógus irányítása legyen játékot követő, szemlélő, hagyja a gyermekeket cselekedni.

A kiscsoportosok esetében – ha szükség van rá – legyen játékot kezdeményező, modellnyújtó játszótárs. Ebben a játékhelyzetben is legyen támogató, engedő és elfogadó.

Segítsen azok játékában, akik kevésbé kreatívak, ötletszegények.

Az óvodapedagógus avatkozzon be a játékba, ha a gyermekek durvák egymáshoz, vagy ha veszélyeztetik egymás épségét és nyugodt játékát.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek képesek állhatatosan, több napon keresztül egyazon játéktémában együttesen részt venni.
- Játékukban dominánsan jelentkezik a szerepjáték. Ehhez a gyermekek önállóan kialakítják a teret, és eszközöket biztosítanak.
- Az ismert meséket többször dramatizálják, és bábokkal is el tudják játszani.
- Bonyolult építményeket képesek létrehozni.
- Élvezik a szabályjátékokat, és képesek a normák betartására.
- Társas viselkedésükben megjelennek az óvoda által preferált viselkedési szabályok.
- Interakciójuk gazdag, kulturált és érthető.
- A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

A tevékenységekben megvalósuló tanulás

E program szélesen értelmezi a tanulást. A gyermekek a tevékenységeik során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak, s általuk fejlődnek. A szociális és intellektuális tanulási képességek fejlődését az óvoda felerősíti. Ennek elsődleges terepe a játék és a mindennapi óvodai élet. Nem fér kétség ahhoz, hogy az óvodás gyermek értelmi képessége: érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelme, képzelete, képszerű szemléletes gondolkodása a játékon keresztül fejlődik.

A program felfogása szerint **a tevékenységekbe megvalósuló tanulás azt jelenti**, hogy az óvodapedagógus által kezdeményezett **tevékenységek a játékidőbe ékelődnek, tagolódnak**, úgy, hogy nincs közben játékelrakás. A gyermekek a tevékenységek befejezése után igényük szerint visszatérhetnek eredeti játékukhoz, vagy újat kezdhetnek.
A tanulás programunk elvárása szerint az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.
A tevékenységekben megvalósuló tanulás az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon. Az óvodai tanulás elsődleges célja **az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése.** Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire.
A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.
A tanulás lehetséges formái az óvodában:
- az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása),
- a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- a játékos cselekvéses tanulás;
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- a gyakorlati problémamegoldás.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során **személyre szabott pozitív** értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.”

A gyermekek örömmel és teljesen önként, spontán tanulnak.

Ehhez társulnak olyan szervezett tanulási lehetőségek, mint az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, amely a gyermek ismeretszerzését is magában foglalja.

Az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás folyamatában mindvégig az óvodapedagógus a főszereplő, aki tetteivel a legerősebb hatást gyakorolja a gyermekekre. **A szokástanulást** és a normarendszer megalapozása az alapvető ismeretek elsajátítását **tervezze meg projektrendszerű tanulással**, aminek eredménye a szülők számára is követhető a megerősített vizuális jelekkel. E tanulási rendszerben felerősödik az információáramoltatás és az együttnevelés.

A programban helyet kap az óvodapedagógus által kezdeményezett egyéni fejlesztés, amely számos probléma- és feladatmegoldás lehetőségét adja a gyermekeknek.

A tanulás tervezése évszak projektben történik, melynek minden elemét a szülők tájékoztatása érdekében hozzák nyilvánosságra. Az óvodapedagógusok a csoportokhoz tartozó öltözőben helyezzék ki. A projekt kidolgozása a szülők számára legyen áttekinthető, esztétikus, könnyen olvasható és folyamatosan követhető. Ezért piktogramokkal jelöljék meg az aktuálisan tanítandó anyagokat.

Hetirendünk

(3–6–7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas, csak az időkerete változik)

	Hétfő	**Kedd**	**Szerda**	**Csütörtök**	**Péntek**
Délelőtti tevékenysé-gekben megvalósuló tanulás	Verselés, mesélés, dramatikus játék Ének-zenei Képességfej.	Verselés, mesélés, dramatikus játék Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	Verselés, mesélés, dramatikus játék	Verselés, mesélés, dramatikus játék	Verselés, mesélés, dramatikus játék Mozgás
Udvari tevékenysé-gekben megvalósuló tanulás	Énekes játék, gyermektánc	A külső világ tevékeny megismerése	A külső világ tevékeny megismerése	A külső világ tevékeny megismerése	
Délutáni tevékenysé-gekben megvalósuló tanulás	Egyéni fejlesztések /nagycsopor-tosoknak/	Zenés, mozgásos percek, Egyéni fejlesztések /nagycsopor-tosoknak/	Egyéni fejlesztések /nagycsopor-tosoknak/	Zenés, mozgásos percek, Egyéni fejlesztések /nagycsopor-tosoknak/	Egyéni fejlesztések /nagycsopor-tosoknak/

A szervezett tanulás formái

(A 3–6–7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas.)

Irányított, kötelező	Mozgás Énekes játék, gyermektánc (4–5–6–7 éveseknek)
Közvetve kötelező	Verselés, mesélés, dramatikus játék
Spontán, kötetlen	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka A külső világ tevékeny megismerése Ének-zenei képességfejlesztés Egyéni fejlesztések

A szervezett tanulás munkaformái

Frontális	Mozgás Verselés, mesélés, dramatikus játék Zenés-mozgásos percek Énekes játék, gyermektánc Futás, kocogás
Mikrocsoportos	Ének-zenei képességfejlesztés Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka A külső világ tevékeny megismerése
Egyéni	Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint

A szervezett tanulás időkeretei gyermekenként

Korosztály	**Verselés, mesélés, dramatikus játék**	**Ének, zene, énekes játék, gyermek-tánc**	**Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka**	**Mozgás**	**Zenés-mozgásos percek**	**A külső világ tevékeny megismerése**
3–4 évesek	Naponta 5–10'	Heti 1x 10–15'	Heti 1x 10–15'	Heti 1x 10–15'	Heti 2x6'	heti 1x 10–15'
4–5 évesek	10–15'	15–20'	15–20'	15–20'	8'	15–20'
5–6–7 évesek	15–20'	30–35'	30–35'	30–35'	10'	30–35'

A 3–4 évesek napi szervezett tanulási időkerete maximum 35'

A 4–5 évesek napi szervezett tanulási időkerete maximum 45'

A 5–6–7 évesek egész napi szervezett tanulási időkerete maximum 65'.

A növekvő időt figyelembe véve az 5-35 perces csoportos foglalkozások tervezését is beleszámítva.

A program megvalósításához szükséges tanulási módszerek

A módszerek megválasztását a gyermekek életkori sajátossága, testi-lelki állapota, érdeklődése, kíváncsisága befolyásolja. Az óvodapedagógus az eljárásait változatosan, mindenkor az adott szituációnak megfelelően kombinálja. A játékosság, a felfedeztetés, ráébredés lehetősége, a közvetlen tapasztalatszerzéshez kapcsolódó gyűjtögetés, elemezgetés, rendszerezés minél gyakrabban jelenjen meg a tevékenységekben. Az óvodapedagógus törekedjen módszertani kultúrájának kiművelésére.

Alapelvek a tanulási folyamatok értékeléséhez

A gyermekek akkor tudnak önfeledten, boldogan tevékenykedni, ha sok buzdítást, dicséretet, pozitív megerősítést kapnak. Ezért az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy mindegyik gyermek, mindennap kapjon valamilyen pozitív megerősítést. Kerülje a sztereotip értékeléseket (ügyes vagy stb.), helyette a gyermekek konkrét, jó cselekedetét és tettét emelje ki.

Az óvodapedagógus alkalmazza a differenciált, árnyalt értékelést.

Alkalmazza a jutalmazás sokféle módszerét: simogatást, megerősítő pillantást, testközelséget, gesztust, mimikát, szóbeli közlést egyénileg, a csoport előtt és a szülőknek egyaránt.

Az óvodapedagógus kerülje a tárgyi jutalmak osztogatását. Ha korábban gyakorlat volt, próbálja kiiktatni. Az apró jutalmak örömet szereznek ugyan a gyermekeknek, de egyben elveszik a „természetes jutalom” értékét. Ezen kívül irigységet szítanak a gyermekek között.

A büntetés teljes mértékben kerülendő a tanulási folyamatban, mert a gyermekek kíváncsiságát, érdeklődését, motivációját tönkreteszi és lefékezi. Az óvodapedagógus a tanulási szokásokat alakítsa úgy, hogy egy gesztus, tekintet, egy átrendeződés segítsen a nemkívánatos magatartás megszüntetésében.

Az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy minden gyermek reálisan ismerje meg testi, lelki, szellemi értékeit, de azt is tudja, hogy melyek a hiányosságai.

A tanulási folyamatban is csak akkor segítsen az óvodapedagógus a gyermekeknek, ha kérik a segítséget, mert elakadtak a probléma megoldásában. A gyermekek próbáljanak minél több mindent önállóan megoldani.

5.2. Verselés, mesélés, dramatikus játék

A tevékenység célja: a gyermekek érzelmi, erkölcsi és értelmi fejlődésének segítése, a pozitív személyiségjegyeinek megalapozása elsősorban a népmesék segítségével.

A mesék mágikussága, a csodás meseélmények, a versek zeneisége, rímeinek csengése, valamint a mesék feldolgozása adjon a gyermekeknek igazi irodalmi művészi élményt.

A mindennapi mesélés biztosítsa a kisgyermekek lelki nyugalmát, lelki békéjét.

Az óvodapedagógus feladatai

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása
- A 3–6–7 éves korban kedvelt hagyományos formák biztosítása (mesélés, verselés, dramatizálás, bábozás és dramatikus játékok)
- A gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése az irodalom eszközeivel
- HHH gyermekek egyéni fejlesztésének biztosítása

A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása

A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása[7] az óvodapedagógusok feladata. A művek kiválasztásában érvényesüljön a pedagógiai, pszichológiai, módszertani tudatosság és a tradicionális értékek továbbéltetése.

Az óvodapedagógus a legkisebbek **versanyag**át népi mondókákból, rigmusokból és legismertebb költőink ritmikus, zenei hatású, játékos verseiből állítsa össze. Olyan **mesék**et válasszon, amelyek cselekménye egyszerű, érthető és ritmikus ismétlődések jellemzik.

Később a gyermekek meséi már lehetnek többfázisú állatmesék, népmesék, dramatikus népszokások, novellisztikus–realisztikus mesék is. Kapjanak helyet a magyar klasszikusok és a mai magyar írók meséi is. Ebben a korban a népi mondókák, névcsúfolók, halandzsa szövegű kiolvasók alkotják a tervezett mondókázás anyagát. A gyermekek alkossanak saját verset- és mesét, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés módjára is nyíljon lehetőség.
A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiénéjének elmaradhatatlan elemévé kell, hogy váljon.
Szerepeljenek a vidám, humoros versek, klasszikusok és mai magyar költők népköltészeti ihletésű, ritmusélményt nyújtó versei.

Az óvodáskor a mesehallgatás igazi ideje. A gyermekek mesetárába épüljenek be az állatmesék, a cselekményesebb népmesék, a novellisztikus–realisztikus mesék, a klasszikus tündérmesék, a tréfás mesék és műmesék. A gyermekek a meseregényeket is szívesen hallgatják, folytatásait napokon keresztül izgatottan várják. A gyermekek versanyaga gazdagodjon a különböző típusú népi mondókákkal, kiolvasókkal. Ismerjenek meg olyan közmondásokat, amelyeket a környezet gyakran hangoztat. Az óvodapedagógus a nagyobbaknak bátran olvasson lírai műveket is, mert a gyermekek már megérzik a költői

[7] Dankó Ervinné (1993): Az óvodai irodalmi nevelés kérdései korunkban. Bp. Dinasztia Kiadó, 55–111 p.

képek érzelmet, kifejező erejét. A kiválasztott versek, mesék erősítsék a környezet megszerettetését, a néphagyományőrzést, és az évszakok szépségét.

A 3–6–7 éves korban kedvelt hagyományos formák biztosítása

Az óvodába kerülő 3–4 éves gyermekek első igazi versélménye a mondókákhoz, **ölbeli játékok**hoz tapadnak. A népi mondókákhoz kapcsolódó mozdulatok, játékok felettébb nagy élvezetet jelentenek a gyermekeknek, mert a felnőtt ölében, testmelegében teljes biztonságérzetben hallgathatják. Ez a többször átélt fizikai kontaktus sokat jelent a gyermek és a felnőtt érzelmi egymásra találásában. Az óvodapedagógus teremtsen minél több lehetőséget a **vidám rigmusok** korai megkedveltetésére. A gyermekek az óvópedagógussal együtt sokszor ismételjék az **állathívogatók**at, **altatók**at, **kiolvasók**at, de sohase keltsen bennük gyakorlás érzetet.

Az egyszerű állatmeséken keresztül fokozatosan szoktassuk rá a gyermekeket a mese figyelmes végighallgatására. A mese többszöri meghallgatása után legyenek élvezői a mese dramatikus feldolgozásának. Először az óvodapedagógusok, a nagyobb gyermekek, majd a kicsik fokozatos bevonásával próbálják megjeleníteni az egyszerű meséket. Rövid, improvizált jelenetek bemutatásával a gyermekek ismerjék meg a **bábok**at. Az óvodapedagógus mutasson be párbeszéd formájában előadott rövid, ötletes jeleneteket.

A könyvek megszerettetése érdekében a gyermekek lapozgassanak leporellókat, színes képeskönyveket, otthonról is hozzák el kedvenc könyveiket, hogy megmutathassák egymásnak.

Korszerű pedagógiai módszerek közül a drámajáték beépülnek a csoportok mindennapi életébe.

Az óvodapedagógus a vers, mese, **dramatikus játékok** illusztrálásához csak olyan kellékeket használjon, amelyek elősegítik a képzeleti képek előhívását, s a meséhez való erős kötődés kialakulását. Óvakodjon más eszközök használatától!

Az óvodapedagógusok és a nagycsoportos gyermekek bábozzanak, dramatizáljanak minél több alkalommal a kisebbeknek. Legyen ez színfoltja az óvodai ünnepeknek és rendezvényeknek is. A kiscsoportos gyermekek egy nevelési év alatt ismerjenek meg **10–12** mondókát, **10–14** új mesét, s ezeket minél többször ismételgessék.

Az óvoda szervezzen a gyermekeknek rögtönzött óvodai báb- és dramatikus előadásokat, amelyeket a nagyobb korú gyermekek meglepetésként, örömmel mutatnak be a kicsiknek.

A nagyobb gyermekekben kialakul a mese és a vers szeretete. Igénylik, izgatottan várják az óvodapedagógusok meséit. A gyermekek arcán megjelenik a belefeledkező áhítat és a figyelő ámulat. Játékukban mind gyakrabban előfordul a mesélés, bábozás és az ismert mondókák, halandzsa szövegű kiolvasók ismételgetése. Az új versek kapcsolódjanak a gyermekek élményeihez, tapasztalataihoz, hangulatához.

A gyermekek pozitív személyiségjegyeinek megalapozása érdekében az óvodapedagógus a mese mondanivalóját erősítse meg pl. egy közmondással, amit a szülőkkel is megbeszél, s jól látható helyen az öltözőben elhelyez. Így a szülők is együtt tudnak gondolkodni az óvoda léleknevelő hatásán, a gyermekek erkölcsi tulajdonságainak alakítgatásán. Az óvodapedagógus segítségével jelenítsék meg a meséket, a gyermekek élményeit. A gyermekek szeretnek bábjátékot rögtönözni, meséket kitalálni, elkezdett mesét a saját fantáziájuk szerint befejezni. Az óvodapedagógus teremtsen ehhez minél több lehetőséget. A 4–5 éves gyermekek **4–5** mondókát, **5–6** rövid verset és **10–14** új mesét ismerjenek meg.

A nagycsoportos gyermekek körében is minden adandó alkalmat használjon fel az óvodapedagógus a kiolvasók, ritmusok ismételgetésére. A gyermekek nagyon élvezik a rímes találós kérdéseket és a rímjátékokat. Legyen lehetőség az ilyen típusú játékokra is.

A gyermekek ismételgessék az előző években tanult verseket. Az új versek (**10–12**) bemutatása mindenkor kapcsolódjon a gyermekek élményeihez. Az óvodapedagógus lehetőleg ne szavaltassa a gyermekeket kórusban. Kerülje az éneklő hanglejtést. Ügyeljen a szavak gondos, tiszta kiejtetésére és az értelemszerű hangsúlyozásra. (Kivételt képeznek a ritmikus versek, pl. Weöres Sándor: Galagonya.)

Az óvodapedagógus – főleg a délutáni pihenés alatt – olvasson fel a nagycsoportos gyermekeknek **folytatásos mesét.**

A gyermekek fantáziája gazdag. Az óvoda adjon a gyermeknek próbálkozási alkalmat a mese önálló befejezésére, mesék kitalálására. A közösen kitalált meséket nevezzék el „**mi mesénk”**-nek.

A gyermekek fejezzék ki a mese cselekményét mozgással, mimetikus játékkal.[8] A meseszereplők jellemző tulajdonságai alapján keressen az óvodapedagógus olyan közmondásokat, amelyekkel meg tudja erősíteni az erkölcsi tulajdonságokat. A gyermekek szeretik rajzban is kifejezni a vers- és meseélményeiket. Ezekből készítsenek közösen albumot. Az auditív élményhez társuló vizuális élmény lehetőséget ad az ismétlésre és az élmények felelevenítésére.

A nagycsoportos gyermekek a nevelési év folyamán halljanak legalább **15–18** új mesét.

E tevékenység mindennap megjelenik az óvodában. Az óvodapedagógus közvetett módon, zenei szignállal, mesepárnák elkészítésével, gyertyagyújtással csalogatja a gyermekeket a meseszobába (sarokba). Amikor minden gyermek megérkezik, csak akkor kezdje el a mesét, gyertyafénynél, vagy lámpagyújtás után. Egy héten keresztül ugyanazt a mesét hallják a gyermekek, hogy a rákövetkező héten eljátszhassák, megjeleníthessék a különböző mesealakokat. A tevékenység befejezését jelzi a gyertya elfújása vagy az óvodapedagógus éneke, ami stílusosan kapcsolódik a meséhez.

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a versek, mesék, dramatikus játékok segítségével

A nyelvi képességek fejlesztésének leghatásosabb eszköze a mese, a vers, a bábozás és a dramatikus játék. Ezeken keresztül a gyermekek elsajátítják a helyes hangejtést, a tiszta beszédhallást és a nyelvtanilag helyes beszédet. A népi mondókák segítségével tisztítható a magán- és mássalhangzók helyes ejtése, és alakítható a gyermekek megfelelő artikulációja. A gyermekek a népköltészeti alkotásokból sok új fogalmat ismerhetnek meg. A bábjátékban, dramatikus játékban a gyermekek kibontakoztathatják szabad önkifejezésüket. A dramatikus helyzetek lehetőséget adnak a társalgási kedv fokozására és az önálló versmondásra.

[8] Molnárné Lóczi Tünde (1996): Drámajáték az óvodában. Szeged. KOMA, 4–14 p.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek szívesen ismételgetik a verseket, rigmusokat.
- Egyénenként vállalkoznak a mesék, versek és a mondókák elmondására.
- Várják, igénylik a mesehallgatást.
- Szívesen mesélnek, báboznak, dramatizálnak az óvoda kiscsoportosainak és a maguk szórakoztatására is.
- Megjegyeznek 10–14 gyermekmondókát, 6–8 verset és 15–20 mesét.
- Tudnak meséket, történeteket kitalálni, s azt mozgásban megjeleníteni.
- Korszerű pedagógiai módszerek közül a drámajáték beépülnek a csoportok mindennapi életébe.

- A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

5.3.Ének, zene, énekes játék, zenehallgatás, gyermektánc

A tevékenység célja: a közös éneklés, közös énekes játék örömének megéreztetése a gyermekekkel, hogy azon keresztül formálódjon a zenei ízlésük és az esztétikai fogékonyságuk.

A gyermekek jussanak minél több olyan zenei élményhez, amely megalapozhatja zenei anyanyelvüket.

A zenehallgatási lehetőségek – az élő előadás, az emberi hang és hangszeres játék, valamint az igényesen kiválasztott hangfelvételek – fejlesszék a gyermekek művészi fogékonyságát.
Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, a ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.

Az óvodapedagógus feladatai

- A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása
- A 3–6–7 éves korban megtervezhető hagyományos zenei tartalmak biztosítása
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése mondókákkal, gyermekdalokkal és a zenei képességfejlesztő játékokkal
- A HHH gyermekek egyéni fejlesztésének biztosítása

A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása

Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (a ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.

Az óvodai zenei nevelés során a gyermekek mondókákat, énekes játékokat, komponált gyermekdalokat ismernek meg. A mondókák, énekes játékok zenei anyanyelvünk művészi értékei, az óvodás korosztály zenei fejlesztéséhez kiváló eszköz.

A **3–4 éves korú gyermekek** nagyon élvezik az **ölbeli játékok**at, amelyeket a felnőttekkel közösen játszhatnak. Legyen ezek között arc-, kéz-, ujj- és lovagoltató játék. A tapintásos kontaktussal összekapcsolt zenei élmény a szeretetkapcsolat, a biztonságérzet kialakításának egy láncszeme. A kicsik egyszerű, 4–5 hangból álló olyan **énekes játékok**at tanulnak meg könnyedén, amelyek álló helyzetben, játékos mozdulatokkal eljátszhatók. A gyermekek mindössze egy-két **komponált gyermekdal**t tanuljanak meg az ünnepek köszöntésére.[9]

A **nagyobb gyermekeknek** teremtsen továbbra is az óvodapedagógus olyan helyzetet, hogy minél gyakrabban játszhassanak, akár egymással is ölbeli játékokat, mondogathassanak mondókákat. Ők már képesek arra, hogy nehezebb, pentaton jellegű dúr hexachord hangkészletű énekes játékokat énekeljenek, amelyek mozgásanyaga is összetettebb.

[9]Forrai Katalin (1974): Ének az óvodában. Bp. Editio Musica, 1–249 p.

Megismerhetik a csigavonalat, hullámvonalat, szerepcserére épülő játékokat. A nyolcad, negyed ritmusképeken túl megjelenhet a szinkópa is.

A néhány alkalmi dal kiválasztásában is az igényesség dominálj on, melyekhez a gyermekeket ösztönözzük mozdulatok kitalálására.

Az **5–6–7 éves gyermekeket** ösztönözzük „anyáskodó" szerepre, játsszanak minél több ölbeli játékot a kisebbekkel.

A döntés egyik játékos eszköze a kiolvasó, amit különböző élethelyzetben is alkalmazhatnak a gyerekek.

A zenehallgatáshoz olyan műveket válogasson az óvodapedagógus, amelyek felkeltik a gyermekek érdeklődését a nemes zene iránt, valamint jól elő tudja adni, megfelel a hanganyagának. A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus vegye figyelembe a nemzetiségi, etnikai kisebbségi nevelés esetében a gyermekek hovatartozását is.

Az óvodapedagógus élethelyzethez kapcsolva tervezze meg a zenei élményközvetítést. Lehetőleg minél többször énekeljen népdalokat, de jelenjenek meg a zenei repertoárjában a rokon-, és más népek dalai, a magyar komponált műzene, altatódalok és a klasszikus műzene.

A 3–6–7 éves korban megtervezhető hagyományos zenei tartalmak biztosítása

A 3–4 éves gyermekek ismerjenek meg 6–8 mondókát, ölbeli játékot és 10–15 énekes játékot. A rövid mondókák, dalok $\frac{2}{4}$-es üteműek legyenek, amelyekben negyed és páros nyolcad ritmusok találhatók.

Ezeken a játékokon keresztül ismerjék meg közvetve a **zenei alapfogalmak**at. Próbálgassanak halkabban, hangosabban beszélni, mondókát mondani és énekelni. Figyeljék meg a csendet, a környezet hangjait, egymás hangját és a dallamjátszó hangszerek hangszínét.

Az **egyenletes lüktetés**t érzékeltessék különböző játékos mozdulatokkal. Az óvodapedagógus énekelgesse a gyermekek nevét, jelét, csalogassa őket énekelve a közös játékba, tevékenységbe.

Az óvodapedagógus keltse fel a gyermekek érdeklődését a **zenehallgatás**[10] iránt, hogy fokozatosan kialakulhasson bennük az áhítatos, elálló lélegzettel hallgatott zenebefogadás. Minél több zenei élményt közvetítsen, elsősorban énekes előadásával. A mindennapok során a különböző tevékenységekhez minél gyakrabban kapcsoljon zenei élmény-kiegészítést. Az óvodapedagógus a zene iránt érdeklődő szülőket próbálja bevonni a közös éneklésbe, az **évszaki** 30 perces rövid **hangversenyek**be. A gyermekeknek legyen lehetősége 2–5 percig tartó hangszeres zenét, kórusmuzsikát videofelvételen, mikrocsoportban megtekinteni.

A **nagyobb, fejlettebb gyermekek** énekelgessenek 6–8 motívumból álló énekes játékokat, műdalokat. A 4–5 új mondóka és a 12–15 új gyermekdal megismerése mellett ismételgessék a 3–4 éves korukban tanult mondókákat, gyermekdalokat is. A dalok hangterjedelme továbbra is pentaton jellegű dúr hexacord maradjon.

Az énekes játékok közül az óvodapedagógus már nehezebbeket is válogathat, pl. szerepcserés párválasztó, sorgyarapító-fogyó játékokat. Az óvodapedagógus minél többször tervezzen közös éneklést, közös játékot.

[10] Törzsök Béla (1982): Zenehallgatás az óvodában. Bp. Zeneműkiadó, 7–289 p.

A gyermekek minél gyakrabban énekelgessenek önállóan, egyénenként az éneklési készség fejlesztése és az önálló éneklésnél tapasztalható gátlások leküzdése érdekében. Énekelgessenek egyénileg,[11] mikrocsoportban, halkabban, hangosabban, magasabban, mélyebben, gyorsabban és lassabban. Az énekek dallamvonalát próbálják a levegőben felvázolni.

A gyermekek élvezettel játsszák a kérdés-felelet játékokat változatos szövegű és ritmusú motívumokkal. Minél többször legyen lehetőségük a gazdagon felszerelt énekes sarokban újrajátszani a mikrocsoportban átélt zenei képességfejlesztő játékokat.

Minél több alkalommal érzékeljék az egyenletes lüktetést, a motívumok hangsúlyát és a mondókák, dalok ritmusát. Használjanak többféle népi ritmuseszközt a ritmusérzékük fejlesztéséhez. Ezeket a „ritmus-hangszereket" barkácsolják közösen a szülőkkel, óvodapedagógusokkal, hogy együtt tudjanak mondókázgatni, énekelgetni maguk és egymás örömére.

A zenei élményközvetítés legyen mindennapos lehetőség az óvodában, kapcsolódjon minél többféle tevékenységhez.

Az **5–6–7 éves gyermekek**nek legyen lehetősége megismerni, és sokat ismételgetni 4–7 új mondókát, 15–18 új énekes játékot és 3–4 alkalomhoz illő műdalt. A tanult mondókáknak, gyermekjátékoknak találjunk ki szimbólumot, melyet helyezzünk el az énekes sarokban. Ezek emlékeztetnek a tanult dalokra, és lehetőséget adnak a felidézésre, ismétlésre, az élmények felelevenítésére. A dalok hangkészletére általában a félhang nélküli ötfokúság a jellemző. Az óvodapedagógus válogasson olyan dalokból, melyben szünet, szinkópa, triola ritmusjelek is megtalálhatók.

Az óvodapedagógus minta utánzásával az éneklés, zenélés részévé válik a gyermek mindennapi tevékenységének.

A legidősebb óvodások szabálytartó képessége megengedi, hogy az óvodapedagógus bonyolultabb párcsere, kapus, hidas, sorgyarapító–fogyó játékokat tervezzen, ami ennek a korosztálynak egyben a néptánca is.

Az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt variálja az énekes játékok mozgásanyagát olyan egyszerű táncos lépésekkel, amit a felnőtti minta utánzásával követni tudnak (lásd a táncház).

Az óvodapedagógus a gyermekek tiszta éneklését minél gyakoribb egyéni énekléssel segítse elő. A hallásfejlesztést segítő zenei fogalompárokat, pl. a halkabb–hangosabb éneklést kapcsolják össze a tempóváltoztatással, dallambújtatással, hangszínfelismeréssel.

A ritmusfejlesztés eredménye, hogy a gyermekek meg tudják különböztetni az egyenletes lüktetést és a dalok ritmusát.

A gyermekek játsszanak minél gyakrabban zenei formaérzék-fejlesztő játékokat, hogy különböző mozgással megérezhessék a motívumok hosszát. Az óvodapedagógus fejlessze a gyermekek alkotókészségét, teremtsen arra lehetőséget, hogy egy-egy zenei képességfejlesztő játékot többféleképpen lehessen megoldani.

Adjon az óvodapedagógus lehetőséget az ügyesebb 5–6–7 éves gyermekeknek a metallofon játékra, hogy a hangok magasságkülönbségét így is érzékelhessék. Próbálgassanak néhány hangból álló motívumokat kitalálni, vagy egyszerű gyermekdalokat megszólaltatni.

[11] Nagy Jenőné (1995): Zenei nevelés az óvodában. Szolnok, Jász – Nagykun – Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, 1–133 p.

A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása

A zenei nevelés szervezeti formája kötetlen és kötött jellegű. A munkaformái tovább differenciálódnak. Az óvodapedagógus az ének-zenei képességfejlesztő játékokat kötetlen jelleggel, mikrocsoportos munkaformában szervezze meg. Ezzel a munkaformával, ahol egyszerre csak hat gyermekkel foglalkozik, egyéni képességeket figyelembe véve eredményesebben tud fejleszteni. A kötött jellegű szervezett énekes játékot, lehetőleg az udvaron tartsa meg az óvodapedagógus, rossz idő esetén pedig a csoportszobában a délelőtti levegőzés előtt. Ebben a formában csak énekes játékokat tervezzen az óvodapedagógus, hogy semmi se szakítsa meg az önfeledt, élményteli játékot. Az óvodapedagógus a gazdag, igényes módszertani kultúrájával érje el, hogy az énekes játékok igazi katarzis élményt jelentsenek a gyermekeknek.

Az óvodapedagógus a zenehallgatást kapcsolja a különböző tevékenységekhez. Teremtsen a délutáni órákban arra is módot, hogy a gyermekek kedvük szerint megnézhessenek néhány perces kórusművet, hangszereken megszólaltatott klasszikus műremekeket.

A programhoz évszaki hangversenyek társulnak, amit az óvoda elsősorban zeneiskolások, énektagozatos tanulók, szülők, nagyszülők, és a zenetanárok bevonásával szervez meg. Az óvodában ez lehet az évszakot nyitó vagy záró ünnep

A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a mondókákkal, gyermekdalokkal és a zenei készségfejlesztő játékokkal

A gyermekek lassabban énekelnek, mint ahogyan beszélnek. A lelassított mondókák, énekek ismételgetése segíti a helyes artikulációt, a szavak szép, pontos kiejtését. A mondókák, énekek szövegének hanglejtése, hangsúlya, ritmusa, hangerejének utánzása megérezteti a nyelv kifejezőerejét, szépségét.

Az éneklési készség fejlesztését szolgáló hangutánzó szavak éneklése segíti a magán- és mássalhangzók pontos képzését, kiejtését. A sokféle énekes játék adjon alkalmat a szókincs bővítésére is.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek élvezettel játszanak énekes játékokat.
- A gyermekek gátlások nélkül tudnak egyedül énekelni.
- Élvezettel tudnak zenét hallgatni.
- Megkülönböztetik az elemi zenei fogalmakat.
- Érzik az egyenletes lüktetést és a dalok ritmusát
- Tudnak ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni.
- Ismerik a motívum hosszát.
- Szeretnek dudorászni, énekelgetni játék közben.
- A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

5.4.Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A tevékenység célja: a gyermekek élmény- és fantáziavilágának képi, szabad önkifejezése. A gyermekek tér, forma és szín képzetének gazdagítása, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása.

Az ovigaléria programja adjon mindennapi lehetőséget a műalkotásokkal való találkozáshoz, amely művészeti élményben részesíti mind a gyermeket, mind a szülőket.

Az óvodapedagógus feladatai

- A gyermeki alkotó–alakító tevékenység feltételeinek megteremtése
- A 3–6–7 éves korban tervezhető alkotó–alakító tevékenységek tartalmának, minőségének differenciált fejlesztése
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása
- HHH gyermekek egyéni differenciált fejlesztésének biztosítása

A gyermeki alkotó–alakító tevékenység feltételeinek megteremtése

Az alkotó tevékenységhez méretben, **minőségben megfelelő eszközök szükségesek**. Az eszközök kiválasztásában a praktikum, a célszerűség és az esztétikum szem előtt tartására szükséges törekedni. Az alkotó–alakító tevékenységekhez az a **megfelelő hely**, ahol a mozgó gyermekektől védett az alkotók köre. A különböző méretű anyagok elhelyezéséhez **tárlóhelyekre van szükség**. A **munkaasztalt úgy alakítsa ki az óvodapedagógus,** hogy maximum **6 gyermek egyszerre kényelmesen elférjen**, és közel legyenek az alkotóeszközök tároló helyei**. Ebben a térben helyezze el a gyermekek minigalériáját**, ahová önállóan teszik ki az alkotásaikat. Így egy héten keresztül gyönyörködhetnek a „műveikben". A szülőknek a gyermekek alkotásait albumszerűen elrendezett formában tesszük ki.

Az alkotó tevékenységhez olyan légkör szükséges, amelyben a gyermekek szívesen bekapcsolódnak a munkába, s az elrontott, sikertelen lépéseiket minden lelki feszültség nélkül javítják, vagy előről, kezdik.
Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán biztosítson teret, lehetőséget. Maga a tevékenység - s ennek öröme - a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.
Az óvodapedagógus a tevékenységhez biztosítson elegendő időt is. A gyermekek lehetőleg addig alkossanak, ameddig kedvük tartja.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek egyenként tanítsa meg az eszközök biztonságos kezelését. A rajzoláshoz, festéshez, mintázáshoz, anyagformáláshoz, szövés-fonáshoz, batikoláshoz, origamihoz, építéshez, a kézimunka egyéb fajtáihoz, a műalkotással való ismerkedéshez az óvodapedagógus gondolja végig a feltételeket, s teremtse meg még a mindennapi szabad játékban is. A gyermekek a festéshez, korongozáshoz köpenyt vagy kötényt használjanak, hogy óvják a tiszta ruhájukat

A 3–6–7 éves korban tervezhető alkotó, alakító tevékenységek tartalmának, minőségének differenciált fejlesztése

Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és a kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.

Az óvodapedagógus az óvodába kerülő **3–4 évesek**nek tegye lehetővé, hogy játszva ismerkedhessenek az anyagokkal, eszközökkel és a technikai kivitelezés módjaival.

A tevékenységek a képalakítás, a plasztikai munkák és az építés köré csoportosíthatók.

Az óvodapedagógus tervezze meg **a képalakító tevékenység**ek technikáit és eszközeit. Nem tervezhető a szándéktalan firka, és a látszólag szándékos forma-firka időszakában a témajavaslat. A gyermek az elkészült firkák után fogalmazza meg, hogy mit alkotott. A gyermekeknek később is legyen lehetősége az élményeiknek, érdeklődésüknek megfelelő szabad témaválasztásra. Alkossanak képeket festéssel, zsírkrétával, papírragasztással, anyagba–homokba karcolással, nyomattal stb. Az óvodapedagógus segítse a gyermekek képalakító készségeinek megindulását a szórt elrendezéstől a képelemek, részformák elemeinek egymáshoz rendezésével. A gyermekek tetszés szerint vegyenek részt a **plasztikai alakítás**ban. Ismerkedjenek az anyagok alakíthatóságával nyomkodva, ütögetve, gyurkálva, gömbölyítve, simítva, sodorva, mélyítve, tépegetve, karcolva stb. A gyermekeknek legyen biztosítva a mindennapi agyagozás.

A legkisebb óvodások is ismerkedjenek az **építés** során a különböző tárgyak formáival, alakzataival. Teremtsünk olyan lehetőséget, hogy szívesen beszéljenek alkotásukról, s örüljenek a létrehozott produktumnak. Ezért a rajzos munkaterületen alakítsunk ki egy esztétikus polcot, képtároló lehetőséget, hogy sokáig tudjanak gyönyörködni alkotásaikban.

Az óvodapedagógus **a 4–5 éves gyermekek** alkotó–alakító tevékenységét gazdagítsa, bővítse tovább. A gyermekeknél megjelenő szándékos **képalakító** tevékenységet segítse élményeikhez kapcsolható témajavaslatokkal, s ezekhez legkifejezőbb legmutatósabb technika kapcsolásával. Jelenjen meg a gyermekek rajzában az emberábrázolás, a környezet, a tárgyak, a cselekvések saját elképzelés alapján történő megjelenítése. A gyermekek gyönyörködjenek a gazdag formákban, a színkeveréssel alkotott színárnyalatokban. Használjanak ceruzát, krétát, filc- és rost irónokat, fapálcákat, különböző vastagságú ecseteket a rajzok finomabb kidolgozásához. A gyermekek nagyon szeretnek spárgából, fonalakból, textilből, termésekből képeket komponálni, teremtsünk erre is lehetőséget. A **plasztikai munkák** során legyenek képesek a formák tagolására. Tudjanak játékukhoz kellékeket, valamint alkalmi ajándéktárgyakat készíteni. Használjanak különböző formájú textilt, bőrdarabot, gallyakat, terméseket a plasztikus formák létrehozásához. Az **építés** során próbálkozzanak a tér variálásával, az építés részletezésével. Ehhez használjanak, pl. nagyobb méretű dobozokat, takarókat, térelválasztó elemeket, berendezési tárgyakat. A gyermeket aktivizáljuk az eszközök előkészítésére, tisztán tartására, elrakására.

Az 5–6–7 éves gyermekek alkotó-együttműködési készségét figyelembe véve az óvodapedagógus segítse a képi, a plasztikai és a környezetalakításból eredő aktív tárgykészítés bővülését. A **képalakító alkotás** során a gyermekek minél többször alkossanak közös kompozíciót. Az óvodapedagógus gazdagítsa a technikai megoldásokat és az eszköz-lehetőségeket, pl. batik, kollázsok, plakettek, domborművek, viaszkarc, lenyomatok stb. alkalmazásával. A saját élményeken alapuló cselekményes témákban jelenjenek meg a mesék, versek, énekes játékok, ünnepek eseményábrázolásai is. A gyermekek alkalmazzanak a képalakításhoz minél eredetibb megoldásokat, jelenítsék meg a formákat, színeket egyéni módon. A gyermekek **plasztikai munkájában** is jelenjen meg a közös térbeli, többalakos

kompozíció, egy-egy mesejelenet, énekes játék, élethelyzet stb. Egyénileg dolgozzanak korongozón, kisméretű szövőkereteken. Az óvoda „legidősebbjei körében" alakítsuk ki az ajándékkészítés igényét. Biztassuk őket, hogy az ünnepekre, a vendégek fogadására készítsenek ajándékot szüleik, vendégeik részére, de gondoljanak az óvoda legkisebbjeire és felnőttjeire is. Éljék át minél gyakrabban az ajándékozás örömét. Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket a játékok, bábok, játékkellékek készítésében. Szülők segítségével gyűjtsék az alkotó–alakító munkához szükséges anyagokat. A gyermekek legyenek megtervezői a környezetalakító, díszítő munkának. Vonjuk be a szülőket is az óvoda szépítésébe.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket abban, hogy az építésben nagyobb méretű elemekből térben is állítsanak össze pl.: búvóhelyeket, mobil színpadot, drámajátékhoz szükséges egyszerű díszleteket stb. A térbeli tapasztalat segítse az eredeti megoldások kivitelezését is. A gyermekek lehetőleg teljesen önállóan készítsenek elő, illetve gondozzanak minden anyagot, eszközt, amelyek az alkotó tevékenységhez szükségesek. Az óvodapedagógus a gyermekeknek biztosítsa a több napon át tartó építés lehetőségét.

E programmal dolgozó óvodában a gyermekek **évszakonként megrendezett ovigaléria**val találkoznak. Az ovigaléria megnyitása kapcsolódjon az évszak kezdetéhez vagy zárásához. Minden esetben ünnepélyesen nyissák meg az alkotók kiállítását, legyen ez a nap más, mint a többi. A gyermekek kis csoportokban többször nézzék meg, csodálják meg a kiállított alkotásokat. A gyermekek a kiállított alkotásokról mondjanak véleményt. Az óvoda ovigaléria legyen az 5–6–7 évesek ízlésformáló, szemet gyönyörködtető, beszélgető helye, ahol a műalkotások hangulati, formai, színbeli hatásáról esik szó. **A gyermekek** kis csoportokban személyesen **találkozzanak a kiállító** iskolásokkal, alkotó rajztanárral vagy **művésszel.** Legyenek büszkék óvodájuk galériájára, invitálják szüleiket, nagyszüleiket is a látvány megtekintésére.

A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása

Az óvodapedagógus egy héten egyszer tudatosan irányított mikrocsoportos, **kötetlen formájú tevékenységet szervez.** Az általa előkészített eszközök motiválják a gyermekeket az alkotó–alakító tevékenységre. Az egyéni segítségnyújtás érdekében egyszerre csak 5–6 gyermek vegyen részt a tevékenységben. A gyermekeknek ajánljon egy témán belül alternatív lehetőséget, és legalább kétféle technikát. Az óvodapedagógus teremtse meg annak lehetőségét, hogy minden gyermek ilyen formában megalkothassa az ajánlott eszközfeltételekkel képi–plasztikai elképzelését. A gyermekek jelenítsék meg személyiségük kivetített darabját, amelyben érzelmeik, vágyaik, szorongásaik, fantázia- és élményviláguk megmutatkozik.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- Képalkotásban egyéni módon jelenítik meg élményeiket, elképzeléseiket.
- A gyermekek alkotására jellemző a részletező formagazdagság, a színek variálása. Színhasználatukban érvényesítik kedvenc színeiket.
- Örülnek egyéni és közös kompozícióiknak.
- Alkotásaikat ízlésesen elhelyezik a minigalériájukban.
- Plasztikai munkáik egyéniek, részletezőek.
- Téralakításban, építésben közösen vesznek részt.
- Rácsodálkoznak a szép látványra, tudnak gyönyörködni benne.

- Megfogalmazzák értékítéletüket, beszélgetni tudnak az alkotásokról.
- Önállóan és csoportosan is készítenek játékokat, ajándékokat, kellékeket.
- A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

5.5.Mozgás

A tevékenység célja: a gyermekek természetes, harmonikus mozgásának, testi képességeinek fejlesztése játékos formában.

A gyermekek mozgásszükségletének kielégítése.

A gyermekek esztétikus, összerendezett mozdulatainak fejlesztése.

Cél továbbá a gyermekek tájékozódásának, alkalmazkodó képességének, valamint a személyiség akarati tényezőinek fejlesztése úgy, hogy megmaradjon a gyermekek szabad mozgáskedve.

A konkrét mozgásos tapasztalatok beépülésének a szókincs az elvont gondolkodás a keresztcsatornák fejlődésének segítése a mozgásformák megnevezésével. Világos konkrét értékeléssel a pozitív énkép alakulás támogatása.

Az óvodapedagógus feladata

- A 3–6–7 éves korban tervezhető mozgásfejlesztő játékok összeállítása
- A különböző szervezeti formák megteremtése a gyermekek mozgás-szükségletének differenciált kielégítése érdekében
- A tornának, játékos mozgásoknak az egészséges életmódot erősítő egyéb tevékenységeknek teremben és szabad levegőn, eszközökkel és eszközök nélkül, spontán vagy szervezett formában az óvodai nevelés minden napján - az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve – minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani.
- A HHH gyermekek egyéni fejlesztésének megvalósítása

A 3–6–7 éves korban tervezhető mozgásfejlesztő játékok összeállítása

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszicho-motoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató-, és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Mindezek nagymértékben hozzájárulnak a tanulási képességek, kompetenciák kialakulásához, fejlődéséhez.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait.

A gyermek természetes mozgásigényére figyelemmel, a játékba, azon belül a szabad játékba ágyazott mozgástevékenységeket, az óvodai élet egyéb tevékenységeibe komplexen beépített testmozgást kiegészítik az irányított mozgástevékenységek, amelyek együtt hatnak a gyermek személyiségének fejlődésére (pl. pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás,

szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás).

A spontán, a játékba, azon belül a szabad játékba ágyazott mozgástevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására. A gyermekek nagymozgása (járás, futás, kúszás, mászás) jól fejleszthető az óvoda udvarán, ahol tér és mozgásfejlesztő eszközök állnak a rendelkezésükre. A szabad mozgás zavartalan gyakorlási lehetőséget ad az irányított mozgástevékenység alatt megismert mozgásformák többszöri ismétlésére. A mozgásos tevékenységeket, s azok eszközeit mindenkor a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoportok összetételéhez méretezzük.

Az óvodapedagógus az irányított mozgásos játékokban a **3–4 éves gyermekek** nagymozgásának fejlesztésére helyezze a hangsúlyt. A gyermekek ismerkedjenek meg **futásgyakorlatok**kal**:**[12] pl. futás különböző irányban, futás feladattal, különböző futásformákkal. Játsszanak **ugrásgyakorlatok**at**:** pl. szökdeléseket, sorozatugrásokat, rövid nekifutásból fellépéseket majd leugrásokat.

A gyermekek ismerkedjenek meg **dobásgyakorlatok**kal, **labdagyakorlat**okkal: pl. hajítás helyből távolba, hajítás helyből célba, labda feldobás–elkapás, labda leütés–elkapás stb.

A mozgásos játékok adjanak teret a **támaszgyakorlatok** gyakorlására: pl. csúszások, kúszások, mászások. A **talajtorna** eleme is jelenjen meg a játékokban: pl. gurulás a test hossztengelye körül. A gyermekek játszhassanak minél több **egyensúlyozó játék**ot. Az óvodapedagógus használjon többféle kéziszert a különböző típusú mozgásos játékokhoz. A mozgásfejlesztő játékok ne legyenek se túl könnyűek, se túl nehezek. A gyermekeket késztessék elvárható erőkifejtésre. Az óvodapedagógus rendszerint mutassa meg a helyes mintát, és igényelje a mozdulatok pontos, esztétikus gyakorlását. A csoportteremben legyen mozgásra késztető eszköz: pl. bordásfal, Tini-kondi, szivacs-szőnyeg stb.

A **4–5 éves** gyermekek természetes mozgásában még mindig a nagymozgások fejlesztésére kerüljön a hangsúly. Az irányított mozgásos játékban jelenjenek meg a **futásgyakorlatok:** pl. fussanak három, négy akadályon át, fel- és lelépéssel, átbújással, tárgyhordozással stb.

Az óvodapedagógus szervezzen **ugrásgyakorlatok**at: pl. egy lábon, páros lábon, szökdeléseket, felugrásokat két lábról, leugrásokat két lábra, játékos helyből- és távolugró versenyeket stb.

Az óvodapedagógus tervezzen **dobásgyakorlatok**at: próbáltassa a célba dobást egykezes felső dobással, babzsák haránterpeszállásból kiinduló távolba hajítását. A gyermekek minél gyakrabban játszhassanak labdagyakorlatokat, hogy tudják a labdát feldobni, elkapni és különböző testhelyzetben gurítani.

Az irányított mozgásos játékok segítségével gyakorolják a **támaszgyakorlatok**at: pl. csúszást, kúszást, mászást, talajon és szereken.

[12] Gaál Sándorné – Kunos Andrásné (1996): Testnevelési játékok anyaga és tervezése az óvodában. Szolnok. Szerzői kiadás, 5–238.

A **talajtorna** anyagaként jelenjen meg a gurulóátfordulás és a kézenállás előgyakorlata, „a csikórugdalózás”. Kapjon kiemelt szerepet az egyensúlyérzék fejlesztése, a szem–kéz, szem–láb koordináció differenciálódása.

A gyermekek játszhassanak **egyensúlyozó játékok**at 5 cm széles vonalon, vízszintes és rézsútos szereken. Az óvodapedagógus tervezzen lábboltozat erősítő speciális járás- és gimnasztikai gyakorlatokat.

Az **5–6–7 éves gyermekek** mozgása összerendezett, harmonikus ritmusú. Sokféle mozgáselemet ismernek, amit szívesen ismételnek játékos formában. Hangsúlyt kap ennél a korosztálynál a finommotorika fejlesztése és a szabályjátékok gyakorlati alkalmazása. Az óvodapedagógus minél gyakrabban tervezzen kisebb testrészekkel végzett mozgásokat. Használjanak különböző kéziszereket, pl. szalagokat, rövidebb-hosszabb botokat, kisebb-nagyobb labdákat és kendőket.

A gyermekek gyakorolják a különböző típusú **futógyakorlatokat:** pl. sorversenyt, váltóverseny, versenyfutást. Ismerjék meg a fokozódó futást, a gyorsfutást és a lassú futást.

Végezzenek **ugrásgyakorlat**okat. Szökdeljenek haladással páros és egy lábon. Végezzenek sorozatugrásokat, különböző magasságú és különböző távolságban elhelyezett tárgyakon át. Néhány lépés nekifutással gyakorolják a magas- és távolugrásokat.

A gyermekek játsszanak **dobásgyakorlat**okat. Dobjanak egykezes, kétkezes, alsó és felső dobással célba, 2 m magas kötél felett is. A gyermekek nagyon kedvelik a **labdagyakorlatok**at. Vezessék a labdát járás, futás közben. Minél gyakrabban labdázhassanak párokban, kisebb csoportokban.

Végezzenek **támaszgyakorlatok**at: pl. pók- és rákjárás, talicskázás. Ismételjék az óvodában tanult talajtorna elemeket: guruló-átfordulást, a test hossztengelye körüli gurulást és a lépő láb magasra lendítésével a kézenállást. **Egyensúlyozzanak** a padon járással, fej-, kar- és lábmozgásokkal összekötve.

A különböző szervezeti formák megteremtése a gyermekek mozgásszükségletének differenciált kielégítése érdekében

Az óvodapedagógus a gyermekek szabad mozgását a délelőtti és a délutáni udvari játék és séta során biztosítja.
Az óvodapedagógus az irányított mozgásos tevékenységet mindhárom korosztálynak heti egy alkalommal szervezze meg, különböző időkerettel. A mindennapi testedzés: a kocogás, futás mindhárom korosztálynak ajánlott. A futás mennyiségét a gyermekek szabadon határozhassák meg.

Hetente legalább kétszer ajánljuk **a „Zenés, mozgásos percek”** megszervezését, ahol a gyermekek korcsoportonként különböző időkeretben zenére mozoghatnak. Az óvodapedagógus az utánzáson alapuló mozgás anyagát gimnasztikai elemekből építse fel: pl. kartartások, testhelyzetek, kar-, törzs-, térd- és lábmozgások, valamint különböző irányú járásgyakorlatokból. A zenés, mozgásos percek kiválóan alkalmasak egy óvodai rendezvény megnyitásához is.

A szabadban szervezett énekes játékok is jól szolgálják a gyermekek mozgásszükségletének kielégítését.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek szeretnek mozogni, kitartóak a mozgásos játékokban.
- Betartják a szabályokat a különböző versenyjátékokban.
- Ismerik az irányokat, tudnak a térben tájékozódni.
- Tudnak ütemtartással járni, gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan végezni.
- Szeretnek futni, képesek 50–100 métert kocogni.
- Tudnak helyben labdát vezetni.
- Célba dobnak egykezes felsődobással.
- Az ugrásokat talajéréskor fékezni tudják.
- A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

5.6.A külső világ tevékeny megismerése

A tevékenység célja: Szűkebb természeti emberi tárgyi környezet és tágabb környezet megismerése, felfedezése, a gyermekek pozitív érzelmi viszonyának kialakítása a természeti, emberi, tárgyi világ értékei iránt.

A környezet megszerettetése közben a gyermekek mennyiségi, alaki, nagyságbeli, tér- és síkbeli szemléletének alakítása.

A gyermek fedezze fel környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jusson, melyek a környezetében való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek.
Ismerje meg a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok, néphagyományok, szokások a családi a tárgyi kultúra értékeit, tanulja meg ezek szeretetet, védelmet is.
A gyermekek elemi ismerete alakuljon ki önmagukról és közvetlen környezetükről.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A 3–6–7 éves korú gyermekek számára érthető helyi környezeti értékek összeállítása a környezetük felfedeztetése és megszerettetése érdekében
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak megteremtése
- A gyermekek kommunikációs készségének fejlesztése a közvetlen tapasztalat- és ismeretszerzés során
- A községünkben lévő természeti és társadalmi értékek iránti kötődés megalapozása, fejlesztése
- A 3–6–7 éves korú gyermekek a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatok, ismeretek birtokába jusson, és azokat a tevékenységeiben is alkalmazza. Ismerje fel a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakuljon ítélőképessége, fejlődjön tér-, sík- és mennyiségszemlélete.
- Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban, a környezet, alakításában továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartás formálás alapozására alakítására.
- Korszerű óvodapedagógiai módszerek alkalmazása. Pl: projekt
- Szervezze meg a differenciált egyéni fejlesztési lehetőségeket. (az alapfeladaton túl a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekre is, az egyéni fejlesztések alapján.)

A 3–6–7 éves korú gyermekek számára érthető helyi környezeti értékek összeállítása a környezetük felfedeztetése és megszerettetése érdekében

Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését. Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúrára és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására.
A **3–4 éves gyermekek** elsősorban ismerkedjenek meg az óvodával és az ott dolgozó felnőttekkel. Az óvodapedagógus tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek

megszeressék az óvodájukat. A biztonságérzetük kialakulása után ismerkedjenek meg az óvoda közvetlen környezetével.

Figyeljék meg az évszakok szépségét, színeit, jelenségeit, időjárását, növényeit. Gyűjtsenek terméseket, leveleket, kavicsokat, tollakat, évszakokra jellemző képeket. Látogassák meg a közelben lakó csoporttársaikat, beszélgessenek a család tagjairól.

Ismerkedjenek meg az óvoda utcájával, épületeivel, boltjaival, fodrászüzletével, az ott található intézményekkel, az utcában élő állatokkal, növényekkel. Ha szobor, vagy szökőkút van a gyermekek környezetében, gyakorta nézegessék meg. Beszélgessenek a környezet formáiról, nagyságbeli, mennyiségi jellemzőiről.

Az óvodapedagógus a téli időszakban tegye lehetővé, hogy a gyermekek vadállatokról készült videofelvételeket (maximum 5–10 perceset) megnézhessenek.

Az óvodapedagógus **a 4–5 éves gyermekek** tapasztalat- és élményszerző sétáit az óvoda utcáján túl, az óvoda közvetlen környezetében szervezze meg. Az óvodapedagógus törekedjen a megfigyelések, gyűjtőmunkák gazdagítására, differenciálására.

A gyermekek az évszakok jelenségeit, az időjárás változását megfigyelésük után jelezzék az évszakokat bemutató jeltáblákon.

Tudjanak gyönyörködni az évszakok növényeiben. Keressenek összefüggéseket az időjárás és az emberek tevékenysége között. Gyűjtsenek terméseket, s azokat hasznosítsák az óvodapedagógus segítségével. Végezzenek rügyeztetést, magvak csíráztatását, hajtatást. Közösen készítsenek albumot az évszakokról gyűjtött képekből.

Látogassanak el a családokhoz, nézegessenek családi képeket. A gyermekek mutassák be a család tagjait, otthonukat.

A gyermekek látogassanak el az óvoda közvetlen környezetében lévő orvosi rendelőbe, szolgáltató üzletekbe, intézményekbe. Csodálják meg a környezetükben található esztétikai alkotásokat. Gyakorolják a gyalogos közlekedés szabályait. Ismerjék meg a személy- és teherszállító járműveket.

Az óvoda környezetében élő háziállatokat, madarakat, bogarakat ismerjék meg.

A téli időszakban az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a gyermekek vadállatokról szóló videofelvételeket (10–15 perces időtartamút) tekinthessenek meg.

Az **5–6–7 éves gyermekek** ismerkedjenek meg az óvoda tágabb környezetével. Fedezzék fel az évszakok szépségét, a színeik árnyalatát, a környezet szennyeződéseit (víz, levegő, föld), a növények fejlődési feltételeit.

A gyermekek csíráztassanak, ültessenek, gondozzanak növényeket. Szaporítsanak tőosztással növényeket.[13] Ismerkedjenek meg gyógyfüvekkel, mezei virágokkal, vadon termő ismertebb növényekkel is. Az óvodapedagógus a szülők, bevonásával szervezze meg az Állatok napját (október 4.), a Víz világnapját (március 20.) és a Föld napját (április 22.).

A gyermekek végezzenek egyszerű kísérletet a növényekkel, állatokkal: pl. földi giliszta farm, katicabogár altatása, valamint a vízzel, levegővel és a talajjal is végezzenek megfigyeléseket.[14]

[13]A környezetismeret és a szabadidő kapcsolata az óvodában (1989) = Pedagógiai Füzetek 7. Szolnok, Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, 1 – 56 p.
Ötletzsák gyűjtemény az óvodai környezet – és természetvédelmi neveléshez. (1995): Szolnok Tisza Klub, 6. 40 p.

A gyermekek ismerjék meg a felnőttek munkáját, látogassanak el többféle munkahelyre, ahol szüleik dolgoznak.

A természet kincseit őrző sarokban a gyermekek osztályozzák az összegyűjtött anyagokat, s amit lehet, hasznosítsanak. Az évszakokat bemutató tábla mellett tervezzenek napszak-bemutató táblát is, amit a gyermekek önállóan kezelnek.

A gyermekek látogassanak el a középületekbe: múzeumokba, színházba, kiállító termekbe, építkezésekre, óvodába, iskolába, vasútállomásra. Legyen sok ismeretük a szárazföldi, vízi, légi közlekedésről.

Látogassák meg környezetük háziállatait, figyeljék meg, hol élnek. Hasonlítsák össze az ismert állatok környezetét, életmódját.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek mutassa be videofelvételen keresztül a vadon élő állatok környezetét, életmódját.

A gyermekeknek legyen lehetősége – érdeklődésük szerint – többször megtekinteni az állatokról szóló videofelvételeket.

A tevékenység differenciált szervezeti formáinak megteremtése

A gyermekek fejlesztése mindhárom korosztály esetében mikrocsoportban történik, a közvetlen tapasztalat- és élményszerző séták, tevékenységek alkalmával.

Az óvodapedagógus hetente egy természeti, emberi vagy tárgyi környezeti téma megfigyelését tervezze. A délutános óvodapedagógus megérkezése után a délelőttös óvodapedagógus a hét három délelőttjén maximum 8–10 gyermekkel megfigyelteti a tervezett témát.

Az élmények egyeztetésére az ebéd előtti öltözködés, a gyűjtemények közvetlen megtekintése és az évszaki albumok összeállítása ad lehetőséget. Évszakonként egy alkalommal erdei óvodai program megszervezésére is kerülhet sor.

A 3–4 éves gyermekek erdei óvodai programja félnapos, az óvoda közelében található ligetes, fás park ad erre lehetőséget. (A hátizsákokba elkészített tízórai jelzi a félnapos levegőn tartózkodást.)

A 4–5 éves gyermekek kétszer fél napot is tervezhetnek a természetben tartózkodásra.

Az 5–6–7 éves gyermekek két teljes napot is kint tölthetnek, akár távolabbi erdős–ligetes terepen, ahol az egészséges életmódjuk biztosításához megvannak a feltételek. (Az időkeretek csak ajánlások, az óvodapedagógus a helyi körülményeknek megfelelően tervezze meg az erdei programokat.) Az óvodapedagógus készítsen minél több videofelvételt vagy fotót, a közvetlen tapasztalatokat közvetítő, felfedeztető tevékenységekről, hogy a gyermekek a felvételek többszöri megtekintése segítségével újra meg újra átélhessék az élményeiket.[15] A szülőknek évszakonként ajánlatos fotóbemutatót készíteni, hogy ők is lássák, mi mindennel találkoztak, mit tanulhattak meg a gyermekek egy évszakprojekt teljesítésével.

A HHH.-as gyermekek speciális fejlesztése az óvodai integrációs program alapján történik, melynek dokumentációja az alapprogram mellékleteként szerepel. Az adott fejezeten kívül megjelenik még a gyermekvédelmi feladatoknál, az óvoda-család, valamint az óvoda-iskola kapcsolatoknál. A feladatok meghatározása, időkerete, a munkaköri leírásokban konkrétan megjelenik.

[15] Zöldovi Gyűjtemény az óvodai környezet – és természetvédelmi neveléshez. (1997): Szolnok, Tisza Klub, 6–89 p.

Az anyanyelvi nevelés feladatai a külső világ tevékeny megismerésében

A mikrocsoportos tapasztalatszerzés lehetőséget ad a gyermek–óvodapedagógus személyes beszélgetéseire. Az óvodapedagógus minden gyermekre oda tud figyelni, minden kérdésére tud válaszolni. Ez a szervezeti forma kiválóan segíti a gyermekek szókincsének, nyelvi kifejezőkészségének fejlesztését. A valós élethelyzetek természetes módon teszik lehetővé, hogy a gyermekek alkalmazzák a helyes köszönést, bemutatkozást, megszólítást, véleménynyilvánítást, a szándékok kifejezését, mint a kérés, tudakozódás, üzenetközvetítés.

A gyermekek között erősödik a tapasztalatok közzététele, a látottak folyamatos elbeszélése. Az óvodapedagógus tegye lehetővé, hogy a gyermekek értelmesen, összefüggően kifejezhessék gondolataikat, érzelmeiket, kívánságaikat, észrevételeiket.

A spontán és irányított beszélgetés, a verbális fejlesztés, a környezet megismerésének komplex-integrált tevékenységsoraiban célként és eszközként egyaránt megvalósítandó.

A megtapasztaláson alapuló megismerés, információ szerzés sokoldalú biztosításával a gyermek aktív, passzív szókincsének mennyiségi és minőségi gyarapítása, ezzel párhuzamosan a fogalmak körének és tartalmának bővítése, új fogalomrendszer kialakítása, a beszéd, a mondatalkotás aktivizálása, a kontextusos beszéd gyakorlása.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- Tudják lakcímüket, szüleik pontos nevét, foglalkozását.
- Tudják saját születési helyüket és idejüket.
- Tudják óvodájuk nevét.
- Különbséget tudnak tenni az évszakok között, gyönyörködni tudnak szépségükben. Felismerik a napszakokat.
- A gyermekek ismerik a környezetükben lévő intézményeket, középületeket, szolgáltatókat, üzleteket, esztétikai alkotásokat.
- Ismerik a háziállatokat, vadállatokat, madarakat, bogarakat. Ismerik környezetük növényeit, s azok gondozását.
- Gyakorlottak az elemi közlekedési szabályok betartásában. Ismerik a közlekedési eszközöket.
- A tárgyakat meg tudják számlálni legalább 10-ig, össze tudják hasonlítani mennyiség, nagyság, forma, szín szerint.
- A testrészeket, az emberi test felépítését megfelelően felsorolják.
- Megkülönböztetik a jobbra–balra irányokat, értik a helyeket kifejező névutókat (pl. alá, fölé, közé stb.).
- Kialakult a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető beszédük.
- Ismerik az alapvető viselkedés szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.
- Élvezik, és többször megtekintik a tapasztalatszerző sétákon, kirándulásokon, rendezvényeken készült videofelvételeket, fotókat.

- Az óvodás gyermekek körében az iskoláskor eléréséig szokásrendszerükbe beépül a tudatos környezetvédelem
- A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

5.7.Munka jellegű tevékenységek

A tevékenység célja:
A gyermeki munka megszerettetésén keresztül olyan készségek, tulajdonságok kialakítása, melyek pozitívan befolyásolják a gyermekek közösségi kapcsolatát, kötelességteljesítését.

Cél továbbá a gyermekek együttműködésének, szervező képességének fejlesztése.

Az óvodapedagógus feladata:

- A különböző típusú munka jellegű tevékenységek tervezése, s azok feltételének biztosítása
- A munkaeszközök használatának megtanítása
- A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel való együttműködést és folyamatos konkrét, reális, vagyis saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel.
- Cselekvő tanulással segítse a munkajellegű tevékenységek fejlődését.
- A munkavégzéshez szükséges attitűdök formálása.
- A munkára nevelés során a környezet megóvására, védelmére való nevelés.
- Az anyanyelvi nevelés feladatai a munkajellegű tevékenységek során. A tevékenységekhez kapcsolódó spontán beszédszituációkban különböző beszédformák (udvarias megszólítás, cselekvésre szólítás, utánzásra késztetés, kérés, buzdítás, dicséret verbális kifejezései) gyakorlása, munkavégzéssel kapcsolatos fogalmak, ok-okozati összefüggések, műveletek megnevezése, mondatba foglalása.

- A HHH gyermekek egyéni fejlesztésének megvalósítása

A különböző típusú munka jellegű tevékenységek tervezése, s azok feltételének biztosítása

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tanulással sok vonatkozásban azonosságot mutató, azzal egybeeső munka és munka jellegű játékos tevékenység. (az önkiszolgálás, segítés az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi **vagy egyéb** munka, a környezet-, a növény- és állatgondozás stb.).
A gyermekmunka jellegű tevékenységei során - önként – örömmel, és szívesen – aktívan végezzen tevékenységet;
- a tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges **attitűdök és** képességek, készségek, tulajdonságok (mint például a kitartás, az önállóság, a felelősség, a céltudatosság) kialakítása.
- a közösségi kapcsolatok, a kötelességteljesítés alakítása az önmaguk és mások elismerésére nevelés.

Az óvodások munka jellegű tevékenysége a játékból bontakozik ki, elsősorban önmagukért, majd a közösségért végzik. Kezdetben az óvodapedagógus segítségével, később teljesen önállóan, öntevékenyen. Az óvodapedagógus mindegyik munkafajtánál adjon mintát az eszközök, fogások, s azok sorrendiségének megismeréséhez. Úgy segítsen a gyermekeknek,

hogy minél többször át tudják élni a munka örömét, a célért vállalt erőfeszítés szépségét, nehézségét. Az óvodapedagógus értékelése legyen buzdító, megerősítő, hogy a gyermekekben pozitív viszony alakuljon ki a rendszeres munkavégzéshez.

A **3–4 éves gyermekek** az **óvodapedagógust figyelve vesznek részt** a növények, állatok gondozásában, etetésében. A kerti munkában követik a termések, falevelek elszállítását, a nagycsoportosok veteményezését, a növények locsolását, és közreműködnek az érett gyümölcsök összeszedésében stb.

A **4–5 éves gyermekek** közösségi kapcsolatát jól fejleszti a naposi munka, amit akkor célszerű bevezetni, ha a gyermekek készségszinten ismerik a munkafolyamat menetét, fogásait. (Az önkiszolgáló tevékenység ezt jól előkészíti.) E program megerősíti a naposi munka fontosságát, amit az étkezési feladatok elvégzéséhez és egyéb munkafajtákhoz is ajánlunk.

Az óvodapedagógus tervezze meg az egyéni megbízások lehetőségeit: pl. információk közvetítése, kisebbek segítése az öltözködésben, **ajándékkészítés a kicsiknek**, az óvoda dolgozóinak, a jeles napok, rendezvények előkészítése stb.

Az óvodapedagógus a gyermekeknek adjon lehetőséget növény- és állatgondozásra. A gyermekek működjenek közre az **élősarok gondozásában,** a szobanövények átültetésében, a virágoskert megtervezésében és ápolásában**, az óvodaudvar tisztántartásában:** pl. a fű gondozásában, az avar összegyűjtésében, öntözésben, a veteményeskerti munkában.

Az óvodapedagógus segítségével a gyermekeknek legyen lehetősége a madáretetőt gondozni.

Az **5–6–7 éves óvodások** önállóan végzik a naposi munkát. Közösen eldöntik a munka megosztását. Ízlésesen, esztétikusan tálalják fel az ételeket. Étkezés után a szokásrendnek megfelelően, mindent a helyére tesznek. Felsöprik a morzsákat, feltörölik az asztal környékét.

Önállóan végezzenek **környezetszépítő munkát**, **játéktisztítást,** mosást, szárítást, egyszerű javításokat, polcok lemosását, sütés nélküli édességek, vitaminsaláták készítését.

Rendszeresen segítsenek a kicsik öltöztetésében, készítsenek nekik meglepetéseket.

Az óvodapedagógus úgy irányítsa a **növény- és állatgondozás**t, hogy a gyermekek minél több műveletet önállóan el tudjanak végezni. A kerti szerszámokat önállóan használják, gondozzák. Minden évszakban segítsenek **a járdák, utak tisztításában**. A növények gondozását a magvetéstől a termések összegyűjtéséig együtt tervezzék és végezzék a felnőttekkel.

A munkaeszközök használatának megtanítása

Az óvónő minden munka jellegű tevékenység bevezetésekor ismertesse a gyermekeknek, hogy az eszközökkel hogyan kell bánni. Segítsen abban, hogy a munkaeszközök használatát a gyermekek megtanulhassák. Ezt nagymértékben segíthetjük azzal, ha minden munka jellegű tevékenységnek kialakítjuk a szokásrendjét. Az óvodapedagógus hívja fel a gyermekek figyelmét a munkaeszközzel okozható balesetek forrásaira!

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek szeretnek közösen dolgozni.
- Az eszközöket rendeltetésszerűen használják.
- Örülnek, ha a kötelességüket teljesítik.

- Önállóan, igényesen végzik a naposi munkát.
- Szívesen vállalkoznak egyéni megbízatások elvégzésére.
- Szívesen és aktívan közreműködnek a növények gondozásában.
- A játék és munka megkülönböztetése
- A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

6.A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

- A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben, majd az iskolában, az óvodásból iskolássá érik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

- Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához.
  - A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.
  - A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. (Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciációnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.)
- A lelkileg egészségesen fejlődő gyermeknél
  - az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
  - megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
  - a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.
- Az egészségesen fejlődő gyermek
  - érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni; minden szófajt használ; különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot; tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat (a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek); végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét,
  - elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.

- Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival, amennyiben az iskolai légkör ezt lehetővé teszi. A szociálisan érett gyermek
- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni; késleltetni tudja szükségletei kielégítését,
- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

❖ A három éves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata változatlanul az egész gyermeki személyiség harmonikus fejlődésének elősegítése.

❖ A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettségi szint.

❖ A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

7.A GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK NYOMONKÖVETÉSE

Célunk a gyermekek képesség-rendszerének egyéni diagnosztizálása, testi, értelmi, /pszichés funkciók, anyanyelvi/, valamint szociális fejlettségük megismerése, ennek megfelelőn egyéni fejlesztési tervek, értékelések készítése, egyénre szabott módszerekkel, eszközökkel hatékony, komplex személyiségfejlesztés megvalósítása.
A gyermekek egyéni fejlődésének nyomon követéséhez a Gyermektükör anamnézisét, valamint az „Oviszolga" számítógépes rendszert alkalmazzuk.

Az óvodapedagógus feladatai

- Óvodánkban kialakított rend szerint (megfigyelés, mérés alapján) az óvodapedagógus megismeri a gyermekek fejlettségét.
- A gyermekek fejlettségére vonatkozó megfigyeléseit, méréseit az óvodapedagógus az intézményi szinten kialakított egységes dokumentációban rögzíti, a megfigyelések értékelését területenként elvégzi.
- A megfigyelés, mérés eredményeire építve az óvodapedagógus elkészíti a pedagógiai tervezőmunkáját, és az egyéni fejlesztési terveket.
- A fejlesztési terv konkrét mérési és megfigyelési eredményen alapul, és konkrét fejlesztési célt határoz meg.
- Differenciált nevelési gyakorlatban az adott képességterületen megvalósulhatnak az egyéni fejlesztési feladatok.
- Az óvodapedagógus az óvodánkban kialakított rend szerint a gyermek fejlődését rögzíti, amelyről a szülőket rendszeren tájékoztatja.
- Az óvodapedagógus az egyéni fejlesztési folyamathoz kapcsolódóan szakpedagógus kollégáktól, szükség szerint pszichopedagógustól, beszédfejlesztő pedagógustól, gyógypedagógustól /az általuk nem ellátott gyermekek esetében/ is kérhet szakmai konzultációt, esetmegbeszélést.
- Az óvodapedagógus a csoportjában többségi gyermekekkel együtt nevelt SNI gyermek fejlesztéséhez egyéni fejlesztési tervet készít. A fejlesztés tevékenységét a szakértői véleményre alapozva és a fejlesztésben közreműködő speciálisan képzett pedagógus munkájával összehangoltan tervezi.

A gyermekek fejlődésének nyomon követéséhez alkalmazott mérések

- **Bemeneti és diagnosztizáló mérés** /képességrendszer egyéni diagnosztikája/

- **DIFER mérés** /elemi alapkészségek mérése/
  DIFER[16]: Diagnosztikus fejlődésvizsgáló rendszer 4- 8 évesek számára
  DIFER programcsomag tartalma:
  - tesztrendszer – az elemi alapkészségek méréséhez (7 teszt)
  - kézikönyv – reprezentatív országos mérési eredményekkel
  - Fejlődési mutató – a fejlődési folyamat követéséhez

[16] **SZERZŐK:** Fazekasné Fenyvesi Margit Beszédhanghallás, Józsa Krisztián Elemi számolási készség, Az elemi alapkészségek rendszere, A DIFER rövid változatai, Nagy József Szocialitás, Írásmozgás-koordináció, Tapasztalati összefüggés- megértés, Relációszókincs, Vidákovich Tibor Tapasztalati következtetés
KIADJA: Mozaik Kiadó Szeged, Debreceni u. 3/B., Tel.: 62 470-101, Fax: 62 554-666
E-mail:kiado@mozaik.info.hu; Könyvesbolt: 1082 Budapest, Üllői út 70., Tel./Fax: 31-42-612

❖ **Részképesség mérés**

A részképességek fejlettségének megállapítása az 5-6-7 éves gyermekeknél minden nevelési év elején. A nevelési tanácsadó szakemberei által kiállított szakvélemény, korrekciós-és nevelési javaslatai alapján, a fejlesztendő területekre való kiemelt fókuszálás, ha szükséges további vizsgálatokra küldés.

❖ **Neveléseredményességi mérések**

Egyéni fejlesztés dokumentumai: A gyermekek egyéni fejlesztési naplója

Tartalma:

❖ Gyermektükör anamnézise

❖ Oviszolga számítógépes rendszer alkalmazásával készített dokumentumok:

- Befogadás
- Családlátogatás
- Értékelőlap -A gyermekek fejlődésének nyomon követéséhez
- Fejlesztő játékok
- Egyéni fejlesztési terv
- Grafikus képességek fejlődése
- Fejlődést befolyásoló tényezők
- Feljegyzések fogadóórákról
- Egyéni lap – Fejlettség szerinti adatok összesítése
- SNI – Értékelőlapok
- SNI – Egyéni fejlesztési terv
- SNI – Fejlesztő feladat
- Szöveges értékelés az iskolába menő gyermekről
- A DIFER mérés eredményei

❖ DIFER mérés

- Írásmozgás-koordináció írólapja,
- Elemi alapkészségek egyéni mérő és fejlesztő lapja

❖ Hiányzások nyilvántartása HHH

❖ Kérelem hiányzás engedélyezéséhez HHH

8.A PROGRAM KAPCSOLATRENDSZERE

8.1.Az óvoda és a család

Az óvoda a családdal együtt, azt kiegészítve segítse a gyermekek fejlődését. A család és az óvoda között szimmetrikus kapcsolat van. A szülő tud legtöbbet a gyermekről, ő ismeri legjobban gyermeke igényeit, szükségleteit, viszont az óvópedagógusoknak van olyan szaktudása és olyan korosztályi tapasztalata, amely alapján hatékony segítséget tud nyújtani a gyermekek fejlesztéséhez. Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt, szolgálja a gyermek fejlődését.
Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait. Korrekt, partneri együttműködésük elengedhetetlen a gyermekek harmonikus fejlesztése érdekében.

Az óvoda körültekintően szervezi meg, szabályozza a szülőkkel együtt kialakított együttműködés formáit, mely a folyamatos információk áramoltatását, a szemléletformálást, az óvoda tartalmi munkájának szakszerű megismertetését, a gyermekek egyéni fejlődésének jellemzőit és a fejlődés eredményeit hivatott közvetíteni. A szülők, nagyszülők segítsék az óvoda érzelmi, szociális, esztétikai nevelését, hogy az óvoda a választott értékeit minél magasabb szinten tudja teljesíteni. Az óvoda a nyitva tartása segítse a szülők munkába állását.

A helyi Óvodai Pedagógiai Programunk nyitott óvodaképének megfelelve a családok bevonásának hatékony megvalósulásával a partnerközpontú működés megvalósul, az intézmény párbeszédet, alakít ki minden szülővel.

A kapcsolattartás formái:

- a családlátogatás, (Még az óvodába kerülés előtt, vagy a beszoktatás időszakában szükséges elvégezni.)
- az anyás a gyermekek egyénre szabott beszoktatása, (Kiválóan alkalmas arra, hogy a szülő megismerje az óvodai életet, szokásokat, s mintát kapjon a gyermeke neveléséhez.)
- a napi kapcsolattartás, (Elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő teljes mértékben tájékozott legyen a gyermekével történt napi lényeges eseményekről.)
- a szülői értekezletek, nyílt napok.
- A HHH gyermekek szüleinek negyedévente a nem HHH gyermekek szüleinek félévente tájékoztató nyújtás a gyermekek fejlődéséről, a törvénynek megfelelően. (A gyermekek egyéni fejlesztési napló bejegyzéseinek megbeszélése)
- gyermekneveléssel kapcsolatos nézetek kicserélése. A családok szokásainak, értékrendjének megismerése, megértése, a család erőforrásainak feltárása
- a szülőkkel együtt szervezett rendezvények, ünnepek, kiállítások, hangversenyek, kirándulások.
- az igény és elégedettségi vizsgálatok, (Az óvoda évenként mérje fel a szülők igényeit, elégedettségét, elégedetlenségét. Valamint minden évindító szülőértekezleten az óvoda nyitvatartási idő igényének felmérése a szülők körében történjen meg. Az eredményeket

hozza nyilvánosságra. Az elégedetlenségek közül néhány feladat megoldását vállalja fel, készítsen intézkedési tervet.

- Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomon követését különböző az SZMSZ-ben meghatározott kötelező dokumentumok, továbbá az óvodapedagógusok által készített - nem kötelező - feljegyzések, dokumentumok is szolgálják.

8.2.Az óvoda és a csépai Petőfi Sándor Általános Iskola

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére hat-hét éves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet. Belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben az óvodából iskolássá érik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.
A kölcsönös érdeklődés hozzájárulhat egymás nevelési céljainak, elképzeléseinek megismeréséhez, megértéséhez.

Fontos, hogy az óvoda kapcsolatba lépjen az iskola alsós nevelőivel a két intézmény alakítson ki tartalmas kapcsolatot. Hozzanak létre „Óvoda-iskola átmenetet, segítő munkacsoportot. A Munkacsoport olyan programokat működtessen, amely segíti a gyermekek óvoda-. iskola zökkenőmentes átmenetét. Visszacsatolást kapjanak a partneri igény- elégedettség mérés eredményéről. A gyermekek utánkövetése minden évben megtörténjen.

A kapcsolattartás formái: látogatások, tapasztalatcserék, tájékoztatások a gyermekek egyéni fejlődési üteméről, várható alkalmazkodási nehézségekről, értekezletek, munkaközösségi foglalkozások, továbbképzések, egymás rendezvényein, ünnepein való részvétel, közreműködés, és a közvetlen partneri kapcsolatok megbeszélése, tervezése, értékelése.

8.3.Az óvoda és a művészeti iskolák, együttesek

E program szükségessé teszi, hogy az óvoda kapcsolatot alakítson ki a környezetében működő zeneiskolával, művészeti együttesekkel, alkotókkal. Velük együttműködve tudja elérni, hogy a muzsika, az alkotások, a környezet esztétikai értékei megjelenhessenek az óvodában.

A kapcsolattartás formái: kapcsolatfelvétel, együttműködési megállapodások megkötése, látogatások, megbeszélések, egymás rendezvényein való részvétel.

8.4.Az óvoda és a közművelődési intézmények

Fontos, hogy az óvoda kapcsolatba lépjen a környezetében működő közművelődési intézmé-nyekkel: könyvtárral, és a művelődési házzal. Az intézmények kínálatából úgy válogasson, hogy az elősegítse a nevelési feladatok sokoldalú, színes megoldását, s zárja ki azokat a kezdeményezéseket, amelyek az óvoda pedagógiai elveivel, értékközvetítésével, tartalmával nem egyeztethetők össze. Az óvoda kezdeményezze, hogy a művelődési házak szervezzenek minél több humoros előadást.

A kapcsolattartás formái: látogatás, tájékoztatás, megbeszélések, értekezletek, rendezvényeken való részvétel.

8.5.Az óvoda egyéb kapcsolatai

Óvodánk széleskörűen kiépített kapcsolatokkal rendelkezik az alábbi partnerekkel, intézményekkel, szervezetekkel

- fenntartó, Csépa Község Önkormányzata
- Csépai Cigány Nemzetiségi Önkormányzat
- Egészségügyi szakszolgálat, védőnő, orvos
- Gyermekjóléti szolgálat
- Plébániai Hivatal, hitoktató
- Önkormányzati Konyha
- Csépai Sportegyesület
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Révay György Általános Iskola, Szakiskola, Kollégium, Pedagógiai Szakszolgálat és Gyermekotthon
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálat Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság Szolnok
- Alapítvány Csépa Községért tánccsoportja
- „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel" Óvodapedagógusok Országos Szakmai Egyesülete az Óvodások Neveléséért
- Testvéróvodánk Kékcse, valamint megyénkben a programot adaptáló óvodák, ehhez tartozó műhelyek,
- Szakvizsgás képzéseket és konferenciákat szervező főiskolák,
- Mosoly Klub
- Czinege Edit kerámikus

További új együttműködések kialakítása az óvodán kívüli szervezetekkel:

Az Óvoda létrehozza az Óvoda Környezeti Munkacsoportot, aki az IPR-ben felsorolt partnerekkel kiépíti, és folyamatosan fenntartja a nevelési célú együttműködési formákat. Együttműködési Megállapodásokat készítenek és minden évben munkaterv alapján, végzik munkájukat.

Az óvoda minden partneréhez kapcsolattartó személyt rendel, aki összekötőként ápolja a gyermekek nevelése érdekében szükséges együttműködést. Minden partnerét évenként megkérdez az elégedettségéről, elégedetlenségéről és az igényeiről. Az összegyűjtött információkból közösen, készítsenek intézkedési terveket az együttműködés javítása érdekében.

9.A PROGRAM ERŐFORRÁSAI

9.1.Személyi feltételek

Az óvodai nevelés csak a fenntartó által jóváhagyott helyi nevelési program alapján történhet és a gyermek neveléséhez szükséges a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységek keretében szervezhető meg.

Az óvodában a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.

Az óvodában a nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára.
Az óvoda teljes nyitva tartási idejében a gyermekekkel történő foglalkozások mindegyikét óvodapedagógus irányítja.

Személye minta a nevelésben. Értékfelfogása erősen hat a gyermekekre. Éppen ezért nem mindegy, hogy milyen értékeket közvetít, s azokat milyen tudatosan képviseli. Gyakran előfordulnak értékellentétek a szülők és az óvoda között. Az óvodapedagógus vállalja fel a tapintatos meggyőzést, ha azzal a gyermekek érdekeit védi. E programot megvalósító óvodapedagógus közvetítse a művészetek tradicionális értékeit. Az óvoda tágabb környezetében is vállalja fel az ízlésformálást.

Az óvodapedagógus legyen képes énekével, mesemondásával, bábozásával, alkotásaival esztétikai élményhez juttatni a gyermekeket. Fejlesztésükhöz alkalmazzon egyéni módszereket, egyéni fejlesztési programokat úgy, hogy a gyermekek pozitív énképe és önbizalma kialakulhasson.

Az óvodapedagógusoknak legyen igénye az önművelésre, a körülményeihez mérten teremtsen lehetőséget a szakmai tájékozottságának, szaktudásának fejlesztéséhez. Használja ki a szakmai egyesület által nyújtott fejlődési lehetőségeket. A személyiségvonásaiban jelenjen meg a humanizmus, a pedagógiai optimizmus, tetteiben legyen érezhető a hitelesség, tapintat és az empátia.

A nevelőtestület rendelkezik a befogadó (és elfogadó) szemlélettel, attitűddel, nyitott az integrációt támogató új tanulásszervezési módszerek megismerésére és alkalmazására. Alapvető képzésekkel rendelkezünk. Az állandó szakmai megújulás, önképzés fontos a nevelőtestület számára.

Egy gyermekcsoport életét két óvodapedagógus irányítja. Az óvodapedagógusi párok tudjanak együtt tervezni, tudjanak összehangoltan, feladatokat megosztva dolgozni. Legyenek képesek pedagógiai elveiket, nevelési gyakorlatukat egyeztetni. (Ehhez szükséges a két óra átfedési idő.)

Az óvodapedagógusok gondoskodjanak a közös tervek elkészítéséről, a gyermekek képességének felméréséről, az egyéni fejlesztések biztosításáról, az eredmények rögzítéséről. A szülőket mindezekről folyamatosan tájékoztassák a csoportszobájuk közelében lévő tájékoztató táblákon keresztül.

Az óvodapedagógusi tevékenységnek és az óvoda működését segítő nem pedagógus alkalmazottak összehangolt munkájának hozzá kell járulnia az óvodai nevelés eredményességéhez.
Az óvodapedagógusok vonják be a dajkákat az erkölcsi és szociális képességek fejlesztésébe és az egészséges életmód szokásainak megtervezésébe, elemzésébe, értékelésébe. A dajkák legyenek teljes partnereik az óvoda szépítésében, higiéniájának megteremtésében.

A Vackor Művészeti Óvodában dolgozó óvodapedagógusok alakítsanak szakmai teameket, munkaközösségeket egy-egy szakmai feladat elvégzéséhez, a szakmai munka méréséhez, elemzéséhez, értékeléséhez, valamint a szervezet társas, szakmai kapcsolatának karbantartására. A közösség tagjaként valamennyien vállaljanak felelősséget a közösen kitűzött célok és feladatok megvalósításáért. A szakmai munkában, munkatársi kapcsolatban, döntéshozatal előtt őszinte, nyílt véleménnyel segítsék a gyermekek érdekét legjobban szolgáló megoldás kialakítását.

Az óvodavezető koordinálja, irányítja az óvodában folyó pedagógiai, tanügyigazgatási, munkáltatói, gazdálkodási, műszaki, közéleti, minőségirányítási, menedzselési feladatokat. A vezető a lehetőségek optimális felhasználásával biztosítsa a jól megszervezett munkát, a fejlesztéshez szükséges feltételeket, a szakemberek felelősségteljes önálló feladatvégzését. Mint egy jó karmester, csak ott segítsen, ahol „döcögve, hamisan szólalnak meg a szólamok, s nem simulnak bele az összharmóniába”.

A nemzetiséghez tartozó gyermekeket is nevelő óvodában dolgozóknak feladatuk, hogy megvalósítsák a nemzetiségi óvodai nevelés célkitűzéseit.
A migráns gyermekeket is nevelő óvodában dolgozóknak feladatuk lehetőséget teremteni ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.
A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése speciálisan képzett szakember közreműködését igényli.
A különleges bánásmódot igénylő gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a „fejlődés jellemzői az óvodáskor végére” fejezetben leirt fejlettségi szint.
A különleges gondozásra jogosult gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

Az esztétikus, gondozott udvar biztosításához nélkülözhetetlen a karbantartó vagy a kertész személye.

9.2.Tárgyi feltételek

Az óvodánk rendelkezik a pedagógiai program ezen belül a integrációs pedagógiai program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel.
Feltételrendszer bővítését meghatározó jogszabály:
20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 2. sz. melléklete

Az óvodánk épülete udvara, kertje, berendezése oly módon van kialakítva, hogy szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmet, megfeleljen változó testméreteiknek, biztosítsa egészségük megőrzését, fejlődését. Tegye lehetővé mozgás- és játékigényük kielégítését, és a gyermekeket, harmóniát árasztó színekkel, formákkal, anyagokkal vegye körül. A tárgyi felszereléseket, amelyeket a gyermekek használnak számukra hozzáférhető módon és gyermekek biztonságára figyelve helyezzük el. Az óvodánk megfelelő munkakörnyezetet

biztosít az óvodai munkatársaknak, lehetőséget teremt a szülők fogadására. A környezetünk gyermekbarát, biztonságot- és szeretetet nyújtó.
E program a művészetek eszközeivel kíván erősebben hatni a gyermekek személyiségére, ezért a következő eszközök, játékok, tárgyak egészítik ki a meglévő készletünket:

- Esztétikus meseszoba (kuckó), puha párnák, meleg szőnyegek, meseszék, kincsesláda, bábok, bábtartók, paraván, gyertyák, magnó, albumok a tanult mondókákról, versekről és a mesékről, kedvenc mágikus báb, jelképek, szimbólumok a mesékről, különböző színű leplek az átváltozáshoz, esztétikus meséskönyvek stb.
- Esztétikus énekes-sarok, olyan tér a csoportszobában, ahol hat gyerek ülve megfér. Hangszerek: furulya, metallofon, dob, ritmusbot, csörgő, triangulum, cintányér, kisebb-nagyobb csengő, népi hangszerek, gyermekek–óvodapedagógusok által barkácsolt ritmushangszerek, hangsíp vagy hangvilla, harangjáték, csengősor szimbólumok a tanult dalokról.
- Esztétikus alkotó sarok, képalakításhoz különböző méretű rajzlapok, színes papírok, ragasztók, cikk-cakk ollók, tompahegyű ollók, festékek, színes ceruzák, zsírkréták, pasztellkréták, filctollak, szivacshengerek, viaszkréták, fonalak, madzagok, szövőkeretek, különböző anyagok, linólapok, agyag, mintázó eszközök, fazekaskorong, esztétikus eszköztárló lehetőségek, a rajzos térben a gyermeki munkáknak kialakított polc és egy táblaszerűség a minigalériának, melyre a gyermekek kitűzhetik a rajzaikat.
- Plasztikai munkához agyag, gyurma, fadarabok, termések, magok, kavicsok, szövőkeretek, fonalak, korongozó.
- Esztétikus ovigaléria, ahol maximum hét alkotás állítható ki évszakonként.
- Esztétikus videó-szoba, ahol maximum 8–10 gyermek kényelmesen nézhet videofelvételeket.
- Videokamera és/vagy fényképezőgép, videó- és magnófelvételek lejátszási lehetőség: a gyermekek önmegismeréséhez, zenei élményközvetítéshez, vadállatok életének megismertetéséhez, az óvoda ünnepeinek, hangversenyeinek, ovigaléria eseményeinek rögzítéséhez, a felvételek többszöri megtekintéséhez.
- Esztétikus polc a természet kincseinek gyűjteményével, a gyermekek által készített évszak jelenségeit bemutató albumok.
- Az erdei óvodai programokhoz hátizsák, nagyítók, esőkabátok, kulacsok stb.
- Az udvaron – a zajtól védettebb részen – pavilont alakítottunk ki, ahol énekes játékokat, dramatikus játékokat, bábjátékokat játszhatnak a gyermekek.
- Kijelölt futópálya, ahol a gyermekek a napi kocogó–futó edzéseiket megtarthatják.
- Különböző kéziszerek a zenés-mozgásos percekhez, pl.: labda, babzsák, kisebb-nagyobb karika, rövidebb-hosszabb szalag, bot, különböző színű kendők. óvodánkban a mozgáskotta alapfelszerelése is biztosított.
- Szakkönyvek közül elsősorban a programhoz felhasznált irodalomjegyzékből válogatunk, amit még gazdagítunk más módszertani kiadvánnyal.
- Az óvoda színvilágát megkomponáltuk. Szükségszerű felújításhoz festékek, textíliák, díszek beszerzése.
- Esztétikus tájékoztató táblák az évszakprojekt bemutatásához, a program rendszerének ismertetéséhez, a bátorító nevelés 14 elvének ismertetéséhez, az általános tájékoztatáshoz, valamint a gyermekek eredményeinek bemutatásához.

10.A PROGRAM DOKUMENTÁCIÓS RENDSZERE

A program sikerkritériumát „A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére” címmel kiemelt programelem tartalmazza. Ehhez viszonyítva ellenőrizhető, mérhető, elemezhető, értékelhető a gyermekek fejlettségi szintje és az óvoda nevelési céljának megfelelő munka.

A programban meghatározott fejlődés jellemzőit teljes mértékben nem lehet, és nem is kell teljesíteni. Minden esetben az óvoda határozza meg – a gyermekek képességének, szociokultúrális körülményeinek ismeretében –, hogy milyen teljesítményt fogad el sikeres fejlesztő munkának.

10.1.A program működését tervező, elemző és értékelő dokumentumok

- **Az óvodavezető pedagógiai, működési terve (időkerete: 1 év)**

  Ez a dokumentum hidat képez a program és az óvodapedagógusok gyermekcsoportokra elkészített terve között.

- **A gyermekcsoport nevelési terve**

  Tervezési és értékelési időkerete: **félév**

- **A gyermekcsoport tevékenységi terve**

  Tervezési és értékelési időkerete: **negyedév (évszakonként)**

- **Eseményterv, szervezési munka**

  Tervezési és értékelési időkerete: **1 hónap**

A nevelési tervek, tevékenységi tervek, eseménytervek a csoportnaplóban találhatók, melyek tartalmazzák a jeles napokhoz, évszakokhoz tervezett tevékenységi témaköröket, anyagokat és az eseményekkel járó szervezési munkákat.

- **További dokumentumok:**

  A GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK NYOMONKÖVETÉSE című fejezetben leírtak alapján. **Egyéni fejlesztés dokumentumai: A gyermekek egyéni fejlesztési naplója** 66. oldal

10.2.Egyéb IPR dokumentációk

Stratégiai terv, Vállalások, Cselekvési ütemtervek, Munkacsoportok munkatervei, alátámasztó dokumentumok folyamatos vezetése, Együttműködési megállapodások, Megbízási szerződések, Képzések, műhelyek, hospitálások elvégzését igazoló dokumentumai, Pénzügyi elszámolást igazoló dokumentumok, Önértékelés.

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. Tv. szellemében, a halmozottan hátrányos helyzetű, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésének dokumentációja.

11.AZ ÓVODA SAJÁTOS FELADATAI
KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK NEVELÉSE

11.1.Gyermekvédelmi feladatok az óvodában

Gyermekvédelmi munkánk törvényességi alapja:

- ENSZ a gyermekek jogairól 1991. évi LXIV tv.
- 2011. évi CXC Nemzeti Köznevelési Törvény, 4. § 13. b) pont
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról Gyermekvédelmi törvény 67/A. § (1)

Gyermekvédelmi munka az óvodában:

- A Nemzeti Köznevelési Törvény és a Gyermekvédelmi Törvény alapján folyik.
- A Magyar Köztársaság Alkotmányában biztosított jogok meghatározzák a gyermekvédelmi munka fő irányvonalát miszerint:
- A gyermekek jogai elsőbbséget élveznek a felnőttekével szemben, a törvények alkalmazása során mindenkor a gyermekek érdekét figyelembe véve kell eljárni.

Gyermekvédelmi tevékenységünk célja:

- Veszélyeztetett, hátrányos, és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek felkutatása rendszeres óvodába járásuk szorgalmazása.
- Halmozottan hátrányos gyermekek számba vétele a feljövő kiscsoportosok illetve a többi gyermekek körében is.(Adattáblázat kitöltése)
- Beszoktatási terv alapján az új óvodások lehető legzökkenőmentesebb beilleszkedésének segítése.
- A gyermek családjának megismerése. Családlátogatások.
- A családtámogatási rendszer törvényi módosulásának nyomon követése szülők tájékoztatása a gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének menetéről. Gyermekvédelmi határozatok begyűjtése az ingyenétkezés biztosításához.
- A hátrányos és veszélyeztetett helyzet tünet okainak megismerése, Egyeztetés a Gyermekjóléti szolgálattal, védőnővel.
- Korukhoz és önmagukhoz képest fejleszteni őket.
- Problémás gyermekek esetében a korai felterjesztés szorgalmazása annak érdekében, hogy a rászoruló gyermekek időben szakemberhez kerülhessenek. (Időben történő felterjesztés vizsgálatra)
- Mélyebb együttműködés kialakítása a gyermekvédelmi feladatokat ellátó szervezetekkel, intézményekkel, személyekkel.

Céljaink eléréséhez szükséges legfontosabb feladataink:

- Családlátogatás folyamatos végzése, nyilvántartása, tapasztalatok dokumentálása. (dokumentálása az Ovi Szolga számítógépes rendszerben és a csoportnaplóban.)
- Rendszeres óvodalátogatás figyelemmel kísérése. Hiányzások dokumentálása igazolatlan hiányzások háttérbe szorítása szükség esetén családlátogatás végzése.
- Ortopédiai szűrés megszervezése óvodánkban.
- Jegyzői/kirendeltségvezetői segítség kérése abban az esetben, ha a nagycsoportos gyermekek közül, a rendszeres óvodalátogatás nem történik meg és a gyermek több napon keresztül igazolatlanul, van távol.
- Egyéni felzárkóztatás, tehetség gondozás megteremtése, szervezése, lebonyolítása dokumentálása. A rászoruló gyermekekkel pszihopedagógus, valamint beszédfejlesztő pedagógus foglalkozik.
- A rászoruló gyermekek részére logopédiai ellátás biztosítása.
- HHH gyermekek esetében bemeneti mérések elvégzése (nagy-középső csoportban DIFER mérés nagycsoportban részképesség mérés, ezek alapján egyéni fejlesztési terv készítése félévente, a gyermekek fejlesztése a terv alapján.
- Szorosabb kapcsolat fenntartása a szülőkkel, szülői értekezleten való részvétel szorgalmazása. A szülők egyéni tájékoztatása félévente a fejlesztés menetéről, a gyermek fejlődéséről.
- Esélyegyenlőség megteremtése. IPR program működtetése, vállalások maradéktalan megvalósítása, dokumentálása.
- A gyermekek állapotának figyelemmel kísérése, szűrővizsgálatok biztosítása (Orvosi, Védőnői)
- Házi orvossal való kapcsolat mélyítése.
- Felvilágosító előadás szervezése a szülőknek (egészség projekt keretében)
- Községi Önkormányzat Kirendeltségvezetője által kiállított határozatok begyűjtése az ingyenes óvodai étkeztetés biztosításához.
- A családok szociális és anyagi helyzetének megfelelően külön támogatások felkutatása, a hozzájutás segítése.
- Rendszeres jó kapcsolat kialakítása a különböző szervezetekkel.(pl.: CKÖ, stb.)
- Gyermekjóléti szolgálattal a fent lévő kapcsolat, együttműködés további mélyítése. Esetmegbeszélések szervezése.

Iránymutatás a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek csoportonkénti év eleji helyzetfelmérések elkészítéséhez:

A hátrányos és veszélyeztetett gyermekek meghatározása:

Nkt. 4.§ 13.b) pont alapján, a Gyvt. 67/A.§(1) bekezdése szerint
HÁTRÁNYOS HELYZETŰ az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül **egy fennáll**:

a) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családba fogadó gyámról - önkéntes nyilatkozata alapján - megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,

b) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családba fogadó gyámról megállapítható, hogy

a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §- a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igény-lésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,

c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált városfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

HALMOZOTTAN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYERMEK

a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés ***a)-c)*** pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább **kettő fennáll,**

b) a nevelésbe vett gyermek,

c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény alapján a
VESZÉLYEZTETETTSÉG MEGHATÁROZÁSA
veszélyeztetettség*:* olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

Kialakulásához vezető tényezők: a családjára szűkebb társadalmi környezetére jellemző elhanyagoló nevelés, gondozás, valamint a családban a devianciák halmozott előfordulása (alkohol, drog, brutalitás, pl. gyermekbántalmazás, bűncselekmény).
Következménye lehet a gyermeknél is megjelenő deviáns magatartási formák kialakulása.

11.2. Különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése óvodánkban

A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése a **Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve** alapján történik.
/2011.évi CXC Nemzeti Köznevelési Törvény, a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvéről szóló 32/2012. (X. 08.) EMMI rendelet, a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 20/2012 EMMI rendelet./

A sajátos nevelési igény kifejezi [17]
a) a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékosság, az autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,
b) a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

[17] Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve
1. melléklet a 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelethez

A fogalmak meghatározása
Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló:
az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszédfogyatékos, több fogyatékosság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló:
az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Célunk: A pedagógiai programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangjának érvényesítése.

Alapelveink:

- A sajátos nevelést igénylő gyermekek egyénre szabott differenciált fejlesztésben részesüljenek,
- Fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- Az elvárások igazodjanak az adott gyermek fejlődésének üteméhez,
- A sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- A habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak a pedagógiai programunk tartalmi elemeivé,
- Az óvoda vezetőjének támogatásával az óvodapedagógusok részvétele az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi óvodában történő együttnevelés – az illetékes szakértői bizottság szakértői véleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyerek szükségletei szerint.

Sajátos nevelési igényű gyermekek szakellátása:

Óvodán belüli feladataink:

- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodába érkezés előtti feltérképezése, védőnőtől információgyűjtés biztosítása,
- Az érintett szülő tájékoztatása, felvilágosítása a segítő szolgáltatásokról,
- A rászoruló gyermekek korai időben (már 3 éves korban) egészségügyi -, pedagógiai szakszolgálathoz való irányítása, hogy biztosítva legyen számukra a megfelelő szakember általi korai fejlesztés,
- A sajátos nevelési igényű gyermeket nevelő családok szociális, anyagi helyzetének megfelelően külön szociális szolgáltatások nyújtása,
- A csoportban többségi gyermekkel együtt nevelt SNI gyermek fejlesztéséhez, - a szakértői bizottság véleményére építetve, speciális szakemberrel együttműködve - egyénre szabott, differenciált fejlesztési tervek készítése,
- A fejlesztési tevékenység elvégzése, a szakértői véleményre alapozva és a fejlesztésben közreműködő speciálisan képzett pedagógus munkájával összehangoltan
- Óvodánkban a rászoruló gyermekekkel 1 fő pszichopedagógus, valamint 1 fő beszédfejlesztő pedagógus foglalkozik,
- Az óvodánkban kialakított rend szerint, a gyermek fejlődésének rögzítése, a fejlesztés eredményének összegzése,
- Az szülők egyéni tájékoztatása a gyermek fejlődéséről, a fejlesztés menetéről, eredményességéről
- A gyermekek állapotának fokozott figyelemmel kísérése,
- A különbözőségek elfogadása és elfogadtatása a gyermekcsoporttal az óvoda gyermek közösségével, esetlegesen a szülői közösséggel,
- Rendszeres kapcsolattartás az érintett gyermekek szüleivel, (többszöri családlátogatás, stb.)
- A kapcsolattartás formáinak bővítése, a kapcsolat erősítése a családi házzal (egészséges életmód projekt, családi napok, kirándulások, stb.)
- A fejlesztés érdekében mélyebb együttműködés kialakítása a fejlesztési feladatokat ellátó intézményekkel, személyekkel. (pszichopedagógus, védőnő, orvos, stb.)

Dokumentációs rendszer

- **Központilag kiadott dokumentum: Egyéni fejlődési lap**
  Külív Tü. 356. r. sz. : általános információk, változások
  Belív: Tü. 357. r. sz. : foglalkozásokkal kapcsolatos dokumentáció

- **További dokumentumok:**

  A GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK NYOMONKÖVETÉSE című fejezetben leírtak alapján. **Egyéni fejlesztés dokumentumai: A gyermekek egyéni fejlesztési naplója** 66. oldal

11.3. Különleges bánásmódot igénylő, kiemelten tehetséges gyermekek nevelése óvodánkban

A fogalom meghatározása
Kiemelten tehetséges gyermek, tanuló:
az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és fellelhető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.

Célunk: Óvodánkban a gyermekeinket legjobb adottságaik, pozitívumaik szerint gondozzuk, fejlesztésüket erősségeikre alapozzuk. A tehetségígéreteket már óvodai életszakaszban felfedezzük, az óvodai élet mindennapjaiban támogató környezetet biztosítunk, ugyanakkor a komplex tehetségfejlesztő program lehetőségét is megteremtjük.

Feladatunk:

- Az új szemléletű tehetséggondozás elméleti hátterének bővebb megismerése,
- A tehetséggondozás gyakorlatának igényes, hagyományokra épülő kidolgozása,
- A „tehetségígéretek" felfedezése,
- A „tehetségígéretek" erős oldalának megerősítése,
- Mindennapi tehetséggondozás: a „tehetségígéretek" egész személyiségének komplex fejlesztése, saját csoportjukban
- A „tehetségígéretek" speciális érdeklődésére épített tevékenységek biztosítása. Speciális irányú többletek biztosítása, hozzájuk hasonló gyerekek között. Egyéni, mikro- és/vagy kiscsoportos fejlesztés
- Komplex tehetségfejlesztő programok tervezése, szervezése

Alapelvünk:

- **„Minden gyermek tehetséges valamiben, csak azt az adottságot tanácsos idejekorán felfedeznünk és a szülőkkel közösen gondoznunk, támogatnunk, hogy ne vesszen el egyetlen érték sem."**[18]

Óvodánkban régebbi hagyományokra visszanyúló tehetséggondozás:

- agyagozás, /Czinege Edit kerámikus vezetésével/
- Óvodánk, több éve rendszeresen részt vesz gyermekrajzpályázatokon. Igen sikeres országos eredményeket tudhatunk magunkénak.

Óvodánkban jelenleg működő tehetséggondozás:

- ovi-foci,

[18] Nagy Jenőné: Tehetségígéretek gondozásának elmélete és gyakorlata

12.Cigány nemzetiségi feladatok

A nemzetiségi óvodai nevelést biztosító óvoda az Óvodai nevelés országos alapprogramja, valamint a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve szerint meghatározott Nemzetiségi óvodai nevelés alapelvei figyelembevételével készíti és fogadja el pedagógiai programját.

A nemzetiségi óvoda a tevékenységi formákat az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerint alakítja ki, a tartalmakhoz felhasználja a nemzetiségi nyelvi, irodalmi, zenei, szellemi és tárgyi kultúra értékeit. Az óvodai nevelés magába foglalja a nemzetiségi hagyományok, szokások továbbörökítését, valamint a nemzetiségi identitás megalapozását és fejlesztését.

A nemzetiségi óvodai nevelés a következő formák szerint valósítható meg. …

c) magyar nyelvű roma/cigány kulturális nevelést folytató óvoda pedagógiai programja tartalmazza a roma/cigány kultúra, művészetek és hagyományok értékei közül azokat, amelyek a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodnak.

A nemzetiségi nevelés célja és feladata

Óvodánkba cigány nemzetiséghez tartozó gyermekek járnak, kiknek szülei igénylik a cigány nemzetiségi hagyomány ápolását.

Legfontosabb feladatnak kell tekintenünk:

- a nemzetiségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományok és szokások ápolását és fejlesztését,
- a nemzetiségi identitástudat kialakulását és fejlesztésének segítését,
- a gyermekek érzelmi biztonságának megteremtését,
- a különbözőségek elfogadását és elfogadtatását, és számukra képességeiknek megfelelő, sokoldalú tapasztalatszerzés biztosítását.
- A nemzetiséghez tartozó gyermekeket is nevelő óvodában dolgozóknak feladatuk, hogy megvalósítsak a nemzetiségi, óvodai nevelés célkitűzéseit.

A **migrans** gyermekeket is nevelő óvodában dolgozóknak feladatuk, hogy megvalósítsák a nemzetiségi óvodai nevelés célkitűzéseit.

13.A NEVELÉSI PROGRAM NYILVÁNOSSÁGA

Jogszerű működésünk biztosítása érdekében szabályozottak az óvodánkban megtalálható jelentősebb dokumentumok tárolási helye, valamint a tanulmányozás körülményei, lehetőségei.

13.1.Pedagógiai programunk elhelyezése, tárolási helye, tanulmányozás körülményei

Óvodai dokumentum	Tárolás helye	Kinek	Tanulmányozás körülményei, lehetőségei
🕮 Pedagógiai Program	🏠 iroda, irattári szekrény	Fenntartó Önkormányzat, hivatalos kapcsolat, felső vezetés	🧍 óvodavezető által szabályozott
	🏠 minden csoportszoba	Óvodapedagógus, dajka	🧍 Helyben tanulmányozható, nem vihető el Másolata óvodavezető engedélyével tanulmányok céljára elvihető, korrekt hivatkozással felhasználható
	🏠 előszoba, olvasósarok	Óvodapedagógus, dajka, szülők, érdeklődők, gyakorlós hallgatók	🧍 Helyben tanulmányozható, nem vihető el Másolata óvodavezető engedélyével tanulmányok céljára elvihető, korrekt hivatkozással felhasználható

13.2.Módosított pedagógiai programunk nyilvánosságra hozatala

Célcsoport	Nyilvánosságra hozatal módja, megismerés lehetősége	Ideje/határidő
Óvodapedagógusok Dajkák	Közös nevelőtestületi értekezlet	módosítás idejétől számított egy hónapon belül
Szülők	Szülői értekezlet Olvasósarok falitábla	módosítás idejétől számított egy hónapon belül folyamatosan
Petőfi Sándor Általános Iskola	Óvoda-iskola átmenet tapasztalatait összegző közös értekezlet keretében	módosítás idejétől számított kettő hónapon belül
Fenntartó Önkormányzat Képviselő-testülete	Önkormányzati ülés	módosítás idejétől számított kettő hónapon belül

Módosított óvodai pedagógiai programunk szakmai megvalósulása a fenntartót terhelő többletköltségek biztosítása nélkül is realizálható, így nem szükséges kikérnünk a fenntartó egyetértését. A megismerés lehetőségét biztosítjuk.

14.ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

14.1.A pedagógiai programunk hatálya, hatályba lépése

Helyi pedagógiai programunk hatálya kiterjed	Helyi pedagógiai programunk tartalmi megvalósításáért felelős
A Vackor Művészeti Óvodában dolgozó valamennyi közalkalmazottra	A Vackor Művészeti Óvoda óvodavezetője Az óvodában dolgozó valamennyi óvodapedagógus

A nevelőmunkát segítő alkalmazottak is felelősek azért, hogy ismerjék a program elemeit és saját tevékenységükkel ennek megfelelően segítsék az óvodai pedagógiai munkát.

Hatályba lépés ideje: az Alapprogram 1. melléklete tartalmához illesztett és jóváhagyott helyi óvodai pedagógiai programunk **2013. szeptember 1**-jétől, azaz a 2013/2014. nevelési évtől lép hatályba.

Érvényességi ideje: törvényi szabályozóknak, helyi igényeknek megfelelően a következő felülvizsgálatig, szükség szerinti módosításig.

14.2. A felülvizsgálat rendje, módosítás körülményei

Helyi pedagógiai programunk felülvizsgálatának lehetséges okai	Helyi pedagógiai programunk módosításának feltételei
Törvényi változások Nevelőtestületi javaslat Partneri javaslatok, az igények változása	A nevelőtestület 80%-os többségi szavazata az elfogadásról 80%-os szülői egyetértés

A szempontokat, az eredményeket, a nevelőtestületi, partneri javaslatokat és a nevelőtestület véleményét dokumentálni kell.

Csépa, 2013. március 29.

15. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

A módosított pedagógiai programot elfogadta

- a csépai Vackor Művészeti Óvoda nevelőtestülete

/jegyzőkönyv, jelenléti ív csatolva/

A módosított pedagógiai programot jóváhagyta

- a csépai Vackor Művészeti Óvoda óvodavezetője

Csépa, 2013. március 29.

……..

Havrilla Sándorné

óvodavezető